

Jaarrapportage 2006

WOT-04-385

Milieuplanbureaufunctie

werkdocumenten

WOT

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

WAGENINGEN UR

For quality of life

Jaarrapportage 2006

WOT-04-385

Milieuplanbureaufunctie

Werkdocument 64

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

Wageningen, mei 2007

De reeks 'Werkdocumenten' bevat tussenresultaten van het onderzoek van de uitvoerende instellingen voor de unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu) De reeks is een intern communicatiemedium en wordt niet buiten de context van de WOT Natuur & Milieu verspreid. De inhoud van dit document is vooral bedoeld als referentiemateriaal voor collega-onderzoekers die onderzoek uitvoeren in opdracht van de WOT Natuur & Milieu. Zodra eindresultaten zijn bereikt, worden deze ook buiten deze reeks gepubliceerd. De reeks omvat zowel inhoudelijke documenten als beheersdocumenten.

Dit werkdocument is gemaakt conform het Kwaliteitshandboek van de WOT Natuur & Milieu.

©2007 **Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu**
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 47 78 44; Fax: (0317) 42 49 88; e-mail: info.wnm@wur.nl

De reeks WOt-werkdocumenten is een uitgave van de unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, onderdeel van Wageningen UR. Dit werkdocument is verkrijgbaar bij het secretariaat. **Het document is ook te downloaden via www.wotnatuurenmilieu.wur.nl**

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 47 78 44; Fax: (0317) 42 49 88; e-mail: info.wnm@wur.nl; Internet: www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

Voorwoord

Sinds 1 januari 2005 worden de Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu uitgevoerd onder de voorwaarden die LNV en de stichting DLO eind 2004 zijn overeengekomen en die zijn vastgelegd in de Uitvoeringsovereenkomst WOT Natuur & Milieu. De jaarrapportage is toen ook opnieuw vormgegeven.

Per WOT-programma is een zelfstandig werkdocument samengesteld, dat bestaat uit drie delen: een samenvattende rapportage over het programma als geheel, een beschrijving van elk der afzonderlijke projecten en een Engelstalige beschrijving. De volgende werkdocumenten omvatten samen de jaarrapportage over 2006 van de WOT Natuur & Milieu:

Nr. 61: WOT-04-001 ME-AVP

Nr. 62: WOT-04-002 Onderbouwend Onderzoek

Nr. 63: WOT-04-003 Advisering Natuur en Milieu

Nr. 64: WOT-04-385 Milieuplanbureaufunctie

Nr. 65: WOT-04-394 Natuurplanbureaufunctie

Dit werkdocument bevat de jaarresultaten van het WOT programma **WOT-04-385 (Milieuplanbureaufunctie)**. De resultaten van deze projecten hebben hun weg gevonden in de diverse producten van het Milieu- en Natuurplanbureau en in de werkdocumenten, rapporten en studies van de WOT Natuur & Milieu.

Daarnaast wordt in het Kennisbasis Thema Groene en Blauwe Ruimte (KB1) jaarlijks geïnvesteerd in kennisvernieuwing voor de WOT Natuur & Milieu. De rapportage hierover wordt opgesteld onder verantwoordelijkheid van de leiding van dit Kennisbasisthema.

Ter verantwoording van de besteding van de beschikbare middelen is voor elk project een beknopt verslag gemaakt. Deze verslagen zijn hier gebundeld. In elk verslag staan voor het desbetreffende project de administratieve gegevens en een beknopte inhoudelijke beschrijving van het doel en het behaalde resultaat.

Paul Hinssen

Inhoud

Voorwoord	3
Thema-rapportage WOT-04-385	7
Project-rapportage WOT-04-385	15
Overzicht projecten WOT-04-385	17
Engelse samenvattingen WOT-04-385	71

Thema-rapportage WOT-04-385

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-385: Milieuplanbureaufunctie

1. Naam+nr. cluster, naam clusterleider:
WOT-04: Natuur & Milieu, Clusterleider: P. Hinssen
2. Naam+ nr. thema:
WOT-04-385: Milieuplanbureaufunctie
3. Naam thema-coördinator (met Wageningen UR-onderdeel):
J.W.H. van der Kolk, Alterra, WOT N&M

Contactperso(o)n(en) LNV (met LNV-directie)/overige betrokkenen (met organisatiernaam):
R. van den Berg (Milieu- en Natuurplanbureau)
H. Haanstra (Ministerie van LNV, Directie Platteland)
A. van Gemerden (Ministerie van LNV, Directie Landbouw)
S. Mesu (Ministerie van LNV, Directie Kennis)
H. Groenewold (Ministerie van LNV, Directie Natuur)
J. Klitsie (Ministerie van VROM)
H. Vissers (IPO)
4. Deelnemende kennisinstellingen binnen en buiten Wageningen UR:
Alterra, Plant Research International, Animal Science Group, Universiteit van Amsterdam (IVM)
5. Doelgroepen(en):
Milieu- en Natuurplanbureau, beleidsdirecties van LNV en VROM
6. 2006-budget :

Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2006	Gerealiseerd in 2006	Doorgeschoven naar 2007
Budget doorgeschoven uit 2005	195	160	35
Reguliere programmagelden	805	721	84
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
Totaal LNV	1000	881	119
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

De projecten zijn grotendeels afgerond, maar een aantal rapportages zullen begin 2007 verschijnen. Een aantal projecten zijn laat gestart, maar van deze projecten was bij aanvang bekend dat de doorlooptijd over de jaargrens heen zou gaan.

Samenvattend beeld op thema-niveau (max. 2 A4, meer informatie is terug te vinden in de projectrapportages):

8. De beleidsopgave(n) van LNV waaraan de onderzoeksresultaten een bijdrage leveren;
 - Monitoring milieukwaliteit in het landelijke gebied t.b.v. Wet Milieubeheer
 - Monitoring duurzame landbouw
 - Verkenningen landbouw en landelijk gebied

9. De kennisvragen die aan de beleidsopgave(n) gekoppeld zijn en die worden beantwoord met de uitkomsten van het onderzoek;

Conform de Wet Milieubeheer (artikel 4.2 lid 4) rapporteert Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) aan het kabinet over de milieukwaliteit (jaarlijks de Milieubalans, periodiek fact-finding studies t.b.v. ex-ante en ex-post beleidsevaluaties) en ontwikkelingen in milieukwaliteit en duurzaamheid (Milieuverkenningen, Duurzaamheidsverkenningen). MNP draagt bij aan de ondersteuning van besluitvormingsprocessen op milieugebied en duurzaamheid via integrale studies en verkenningen t.b.v. maatschappelijke afwegingen. Andere departementen zijn verplicht MNP relevante informatie aan te leveren. Voor het ministerie van LNV betreft dit data en informatie over de thema's 'duurzame landbouw', verdroging, mest en ammoniak, verzuring, bestrijdingsmiddelen, zware metalen, energie, broeikasgassen, en fijn stof (Emissie Registratie). Bij verkenningen duurzame landbouw wordt aangesloten bij de tweede Duurzaamheidsverkenning van het Milieu- en Natuurplanbureau, die in voorbereiding is. Ook zijn dit jaar studies gestart ter onderbouwing van ex ante evaluaties, bijvoorbeeld ten behoeve van de nieuwe kaderrichtlijn bodem.

Samenvattend, worden in overleg met MNP en LNV bijdragen geleverd aan:

- (i) *Milieubalans*: aanleveren van gegevens t.b.v. Emissie Registratie, monitoring voortgang Kyoto-protocol (koolstofopslag in bos en bodem), monitoring voortgang transitie duurzame landbouw, beoordelen van concept-rapportages;
- (ii) *Ex-ante en ex-post beleidsevaluatiestudies* van bijvoorbeeld gewasbeschermingsbeleid en mestbeleid. Dit jaar is er gewerkt aan de tussenevaluatie Duurzame Gewasbescherming.
- (iii) *Duurzaamheidsverkenningen, Milieuverkenningen*: fact-finding studies en verkenningen, die tot doel hebben om knelpunten en ontwikkelingen in de relatie tussen landbouw – milieu – natuur te analyseren, om bij te dragen aan het genereren van beelden en visies ten behoeve van het debat over duurzame landbouw.
- (iv) *Monitoring duurzame landbouw*: ter ondersteuning aan de transitie richting duurzame landbouw die het ministerie van LNV is ingezet, wordt door middel van stakeholderdialogen gemonitord wat per landbouwsector het ambitieniveau is en hoe de sector er op dit moment voor staat.
- (v) *Ondersteunend onderzoek*: onderhoud en beheer van databestanden en modellen, t.b.v. de onder (i), (ii), (iii) en (iv) genoemde studies. Goede modellen en databestanden zijn van groot belang. Met deze modellen en databestanden kan snel en adequaat ingespeeld worden op aanvullende en nieuwe vragen vanuit het beleid.

10. De beoogde en daadwerkelijk in 2006 bereikte (tussen)resultaten;

Strategische verkenningen en integrale studies duurzame landbouw

- a. Verkenning kwaliteit landelijk gebied
samengevoegd met project uit 2007;

Aansluiting bij
duurzaamheidsverkenning
van MNP

- b. SENSOR
voortgang volgens planning
- c. Monitoring transitie landbouw
rapportage volgt in maart 2007
- d. EURuralis
afgerond volgens planning
- e. MKBA Kaderrichtlijn Water
volgens planning

Producten voor Milieubalans, Milieuverkenningen en (ad hoc) beleidsstudies (WOT)

- Bijdragen ten behoeve van Milieubalans 2006 gerealiseerd conform planning
- Bijdragen aan de Emissie Registratie planning gerealiseerd conform
- Kyoto protocol
cijfers geleverd; publicatie in 2007
- Uniforme mestcijfers t.b.v. WUM 2004 en 2005 gerealiseerd conform planning
- ***Beheer en verbetering van modellen en databestanden***
- Werkzaamheden m.b.t. Mest- en Ammoniakmodel gerealiseerd conform planning
- Onderhoud en beheer Stone conform planning gerealiseerd
- Ontwikkeling metamodellen doorgeschoven naar begin 2007

Afronding projecten uit 2005

- Internationale context duurzame landbouw: maart 2007 afronding
- Analyse casussen duurzame landbouw: afgerond
- Verkenning landbouw rapportage maart 2007

Communicatie en Coördinatie

- Communicatie conform planning gerealiseerd
- Coördinatie en programmaleiding conform planning gerealiseerd conform

11. De gerealiseerde kennisoverdracht richting doelgroep en de benutting van ontwikkelde kennis door de doelgroep.

Gegevens die vanuit het programma zijn aangeleverd aan de Emissieregistratie zijn gebruikt voor nationale en internationale rapportages. Hiermee worden onder andere bedoeld de Milieubalans, maar ook verplichte rapportages over de verandering in de emissie van broeikasgassen zoals weergegeven in het kader van het Kyoto protocol. Daarnaast is diverse kennis van Wageningen-UR ingebracht bij de beoordeling van Milieubalans concepten.

De projectplannen zijn besproken en goedgekeurd door de contactpersonen bij het MNP. Tussentijds is er per project contact geweest over de voortgang. Sommige projecten kenden een begeleidingscommissie, waarin (tussen)resultaten zijn besproken. Een voorbeeld hiervan is de begeleidingscommissie rond het project Monitoring Duurzame Landbouw, die een grote input heeft gehad in de voortgang van het project.

Van een aantal projecten is dit jaar een rapportage verschenen; een aantal publicaties zit nog in de pijplijn. Dit jaar is ook een WOT-studie gereed gekomen: 'landbouw en milieu in transitie'. Rondom het uitbrengen van dit boekje is een debat georganiseerd bij het ministerie van LNV onder leiding van Aart van Cooten.

12. De samenwerking tussen de bij het thema betrokken DLO-instituten en andere instellingen/organisaties;

Diverse kennisinstellingen binnen Wageningen-UR (Environmental Sciences, Social Sciences, Plant Sciences, Animal Sciences) zijn betrokken bij de uitvoering van de projecten in het kader van verkenningen Landbouw. Bij projecten die worden uitgevoerd specifiek t.b.v. MNP vindt geregeld overleg plaats met de MNP-vertegenwoordiger(s). Ook heeft afstemming plaatsgevonden met themaleiders van KB- en BO-clusters

Advies over 2006-rapportage WOT-onderzoek

WOT nummer:

Samenstelling beoordelingscommissie:

1. Wat is uw oordeel over de kwaliteit van de rapportage over de voortgang en de werkplannen?

Geef de verslaglegging en de planning voldoende informatie en inzicht voor beoordeling.

Kunt u uw mening samenvatten in een cijfer op de schaal van 1 t/m 5°

2. Wordt met de gerealiseerde output en de voorgestelde plannen voldaan aan de relevantie voor het beleid?

- In welke mate leveren de uitkomsten van het programma een bijdrage aan de beleidsondersteuning en beleidsvragen van LNV . Worden de daaraan gekoppelde kennisvragen beantwoord.
- Voor welke onderdelen is er sprake van een gewijzigde beleidsrelevantie. Zijn er naar aanleiding van veranderingen in wet- en regelgeving aanpassingen in de uitvoering van de WOT-taken en het onderzoek gewenst.

Kunt u uw mening samenvatten in een cijfer op de schaal van 1 t/m 5°

3. Wat is uw oordeel over de kwaliteit van de gerealiseerde output en van de plannen van de WO-taken en het WOT onderzoek.

Afwegingselementen voor de vorming van een mening zijn:

- De realisatie van de afgesproken WO-taken (diagnostiek, advisering, expertiseonderhoud/ontwikkeling, training en brandweerfunctie).
- De realisatie van het onderzoekswerkplan. Zijn de resultaten voldoende concreet en helder beschreven. Dragen de resultaten bij aan het behalen van het beoogde onderzoeksdoel. Is bij afwijking van de planning de reden daartoe voldoende beargumenteerd.
- De werkplannen voor het komende jaar. Dragen de voorgenomen activiteiten en te behalen resultaten voldoende bij aan de beoogde projectdoelstelling.

Kunt u uw mening samenvatten in een cijfer op de schaal van 1 t/m 5°

4. Hoe waardeert u de kwaliteit van de communicatie tussen programmamedewerkers en beleidsdirecties en overige gebruikers.

- Het gaat hierom de overdracht en benuttingsmogelijkheid door LNV van kennis in beleidsontwikkeling, beleidsondersteuning en beleidsuitvoering evenals de benutting van de resultaten door overige gebruikers.
- Voldoet de tussentijdse afstemming over voortgang en nieuwe beleidsvragen aan de verwachting van beleidsmedewerkers.

Kunt u uw mening samenvatten in een cijfer op de schaal van 1 t/m 5°

5. Wat is uw oordeel over de input van het onderzoeksprogramma?

Het gaat hierbij om de effectieve en efficiënte inzet van de beschikbare middelen en mensen.

Criteria hierbij zijn o.a.:

- Er is een goede balans tussen budgetten voor het uitvoeren van de wettelijke taken (onderling) en die voor beleidsondersteunend onderzoek en strategische kennis ontwikkeling.
- De projectkosten zijn inzichtelijk.
- De besteding van de middelen is effectief gebleken.

Kunt u uw mening samenvatten in een cijfer op de schaal van 1 t/m 5°

^o 1=slecht, 2=onvoldoende, 3= voldoende, 4=goed, 5=zeer goed
Cijfers met decimalen zijn toegestaan.

U wordt verder uitgenodigd uw mening waar gewenst in woorden toe te lichten en suggesties te doen voor verbetering.

Op grond van het voorgaande adviseert u de Commissie van Toezicht:

- dat de voortgangsrapportage ontoereikend is voor een adequate beoordeling en dat een nieuwe rapportage gewenst is. Inhoudelijke aanpassing is gewenst op de volgende punten.....
of
- dat de geleverde prestatie in 2006 onvoldoende is in is relatie tot overeengekomen doelen en ter beschikking gestelde middelen om de volgende redenen.....
of
- dat de geleverde prestatie in 2006 voldoende is in is relatie tot overeengekomen doelen en ter beschikking gestelde middelen.

Op grond van de voortgangsrapportage komt u tot het volgende overall oordeel over het onderzoek in 2006:
slecht, onvoldoende, voldoende, goed, zeer goed

Heeft u verder nog specifieke opmerkingen?

.....

Op grond van het voorgaande adviseert de Commissie van Toezicht aan de Directeur Kennis:

.....

Project-rapportage WOT-04-385

Overzicht projecten WOT-04-385

Projectnummer	Projecttitel	Pagina
5210233-02 en LEI 30676	Programmaleiding 385,2006	19
5210234-02, LEI 30624, LEI 30670, LEI 30785 en LEI 30916	Milieubalans 2006	21
5211478-01 en LEI 30713	Emissieregistratie	23
5211840-02	Communicatie 385, 2006	25
5231547-01	SENSOR	27
5232055-01	Kyoto Protocol	29
5232072-01	Afronding project verkenning landbouw 2005	31
5232128-01	Afronding STONE hydrologie	33
5232681-02	EU ruralis	35
5232834-01	Evaluatie duurzame gewasbescherming	37
5232966-01	Stuurgroep STONE	39
5232989-01	Verkenning nutriëntengebruiksefficiëntie	41
5233112-01 en PRI 3310.1151.01	Verkenning kwaliteit landelijk gebied	43
5233137-01	Metamodellen voor stikstof	45
5233243-01	Visiedocument duurzaam bodemgebruik	47
5233254-01	Duurzame landbouw in Europa	49
LEI 20275	Internationale context duurzame landbouw	51
LEI 20501, 5232279-01 en 5232996-01	Monitoring transitie duurzame landbouw	53
LEI 20779	Baten van de KRW in de Friese meren	55
LEI 30633 en 4436625000	WUM (Werkgroep Uniformering Mestcijfers)	57
LEI 30808	MAM / MAMBO (Mest-en Ammoniakmodel)	59
LEI 30891	Herziening ammoniakcijfers	61
LEI 30930	Overschotten op bedrijfsniveau	63
	Kennis Online	65

Programmaleiding 385, 2006

Programma WOT-04-385	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Programmaleiding 385, 2006
Projectnummer:	5210233-02 en LEI 30676
Projectleider:	Jennie van der Kolk (Alterra) en Hans Vrolijk (LEI)
Uitvoerende instellingen:	Alterra en LEI
Doelgroep / probleemhebber:	Adviescommissie, beleidsdirecties, VROM, MNP, regionale directies, provincies
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. R. van den Berg, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	Alterra 70,0 LEI 10,0	Alterra 60,3 LEI 10,0	Alterra 9,7
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	80,0	70,3	9,7
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Programma 385 is gericht op het aanleveren van informatie, gegevens en verkennend onderzoek aan het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) ten behoeve van haar producten voor beleidsonderbouwing en – evaluatie. Binnen het project programmaleiding wordt sturing gegeven aan het geheel van projecten binnen het programma en wordt gezorgd voor afstemming met MNP en betrokken beleidsdirecties bij het ministerie van LNV.
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Doelstelling is een goedlopend programma. Dat betekent dat de beleidsvragen in projecten moeten worden omgezet, en dat vervolgens de inhoudelijke en financiële voortgang wordt gemonitord. Maar ook dat projecten zodanig worden uitgevoerd dat de resultaten van de producten door MNP en beleidsdirecties kunnen worden gebruikt.
<i>Aanpak en tijdpad:</i> Het programma kent een adviescommissie met daarin vertegenwoordigers van verschillende beleidsdirecties van het ministerie van LNV, het ministerie van VROM, het IPO en het Milieu- en Natuurplanbureau. Zij adviseert omtrent de kaders waarbinnen het programma opereert. Twee keer per jaar is er overleg met deze commissie. Verder kent het programma een programmacommissie Milieu die koers en inhoud van het programma bepaalt. Minimaal 8 keer per jaar is er overleg over de voortgang binnen het programma en over de invulling van het werkplan voor het volgend jaar. Om lijn te brengen in het programma zal een visie worden ontwikkeld. Deze visie zal de periode 2007-2010 beslaan. Ook ligt binnen dit project de verantwoordelijkheid voor het schrijven van de programma-evaluatie en het schrijven van het werkplan voor 2007.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

- Begin 2006 is de jaarrapportage tot stand gekomen (Jaarrapportage 2005; WOT-04-385 Milieuplanbureau functie. 2006. WOt-werkdocument 25).
- beoogde doelen zijn per project vastgelegd en worden gemonitord. De financiële voortgang is eens per 3 maanden gerapporteerd aan Onderzoeksstrategie.
- de voortgang van de individuele projecten is regelmatig (minimaal eens per kwartaal) besproken met de betrokken projectleiders.
- conceptrapportages zijn beoordeeld.
- Daarnaast is er twee maal een projectleideroverleg geweest binnen het deelprogramma 'aanlevering data tbv MB en ER'.
- de adviescommissie is tweemaal bijeen geweest
- de programmacommissie Milieu is 8 keer bijeen gekomen
- er is een werkplan 2007 geschreven en goedgekeurd
- er is een start gemaakt met het schrijven van een visie. De hele visie ligt er nog niet.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Voortgang van het programma wordt regelmatig besproken met vertegenwoordigers van het Milieu- en Natuurplanbureau, voorzitter van de adviescommissie en betrokken beleidsdirecties.

Milieubalans 2006

Programma WOT-04-385

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Milieubalans 2006
Projectnummer:	5210234-02, LEI 30624, LEI 30670, LEI 30785 en LEI 30916
Projectleider:	Jennie van der Kolk (Alterra), Marga Hoogeveen, Co Daatselaar en Kees Taal (LEI)
Uitvoerende instellingen:	Alterra en LEI
Doelgroep / probleemhebber:	VROM, beleidsdirecties LNV, kabinet, parlement, NGO's
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr. A. Tiktak, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	LEI 8,7	LEI 8,7	
Reguliere programmagelden	Alterra 20,3 LEI 32,8	Alterra 11,4 LEI 26,6	Alterra 8,9 LEI 6,2
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	61,8	46,7	15,1
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De Milieubalans is een jaarlijkse rapportage van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) aan de regering en het parlement over de toestand van het milieu in Nederland en effectiviteit en efficiëntie van het gevoerde milieubeleid. Vanuit Wageningen UR worden gegevens en kennis aangeleverd aan het MNP voor de Milieubalans 2006 en een start wordt gemaakt met het bewerken van gegevens voor de Milieubalans 2007.

Doelstelling van het onderzoek:

Doelstelling van dit project is om enerzijds gegevens aan te leveren, die als input dienen voor de trends die worden weergegeven in de Milieubalans en anderzijds om kennis aan te leveren in de verschillende commentaarrondes.

Aanpak en tijdpad:

Het project wordt onderverdeeld in de volgende fasen

Fase:

1. aanleveren data MB06 (ammoniak, brandstoffen, actualisatie stikstofoverschotten op bedrijfsniveau)
2. commentaar op concepten
3. start met berekeningen ten behoeve van MB07

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Milieubalans 2006. Milieu- en natuurplanbureau.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De resultaten worden vermeld in de Milieubalans 2006 en het Milieucompendium.

Hoogeveen, M. W., H.H. Luesink, L.J. Mokveld en J.H. Wisman, 2007 (concept). Uitgangspunten en berekeningen voor de Milieubalans 2006. Wot werkdocument (concept)

Emissieregistratie

Programma WOT-04-385	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Milieuplanburaufunctie
Projecttitel:	Emissieregistratie
Projectnummer:	5211478-01 en LEI 30713
Projectleider:	Peter Kuikman (Alterra) en Marga Hoogeveen (LEI)
Uitvoerende instellingen:	Alterra en LEI
Doelgroep / probleemhebber:	MNP, VROM, beleidsdirecties LNV, kabinet, parlement, NGO's
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. P. Ruysenaars, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	Alterra 20,0 LEI 10,0	Alterra 15,5 LEI 10,0	Alterra 4,5
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	30,0	25,5	4,5
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> De behoefte van de doelgroep betreft het dragen van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de coördinatie van de levering van benodigde gegevens voor de Emissie Registratie van goede kwaliteit met voldoende afstemming.
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het doel van onderhavig project is: Voorwaarden scheppen, knelpunten signaleren, oplossingen aandragen voor een gegarandeerde, tijdige en kwalitatief hoge verzameling, bewerking en rapportage van een set van gegevens die kunnen worden gebruikt voor nationale en internationale rapportages over emissies en milieukwaliteit voor de sector landbouw en landgebruik die aansluit bij de wensen en eisen van nationale en internationale organisaties.
<i>Aanpak en tijdpad:</i> (1) Deelname in werkgroep landbouw van Milieu & Natuur Planbureau Emissieregistratie als vertegenwoordiger WOT (Jennie van der Kolk), werkveldtrekker ammoniak (Marga Hoogeveen) en werkveldtrekker broeikasgassen (Peter Kuikman) en werkveldtrekker Kyoto Protocol en bossen (Gert Jan Nabuurs) met overleg over afstemming, kwaliteit van levering van gegevens, signalering van knelpunten Vorbereiding, uitvoering en verslaglegging van een workshop in opdracht van MNP ER over mogelijke en gewenste verbeteringen in de berekeningen van emissies van lachgas uit de Nederlandse landbouw (26 september 2006)
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Er zijn geen rapporten verschenen in het kader van dit project; er is een verslag met actiepunten en

prioriteiten opgesteld na de workshop over mogelijke en gewenste verbeteringen in de berekening en rapportage van de emissies lachgas (en methaan) uit de landbouw onder het klimaatverdrag

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Realisatie door Emissie Registratie van tijdige en volledige berekening en rapportage aan relevante gremia van emissies uit landbouw en landgebruik.

Communicatie 385, 2006

Programma WOT-04-385	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Communicatie 385, 2006
Projectnummer:	5211840-02
Projectleider:	Bram ten Cate (WOT Natuur & Milieu)
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Adviescommissie, MNP, beleidsdirecties, VROM, regionale directies, provincies, LTO
Contactpersoon van de doelgroep	Ir. R. van den Berg, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	55,0	41,8	13,2
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	55,0	41,8	13,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De overheid heeft kennis nodig over natuur, landschap en milieu in de context van het bestuur, de economie en de samenleving. De WOT Natuur & Milieu verzorgt deze informatie voor met name LNV en het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP). Dit project betreft de communicatie van de Milieuplanbureaufunctie.

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van project Communicatie programma Milieuplanbureaufunctie (WOT-04-385) is:

- Het profileren van het programma en het versterken van de kenniscirculatie;
- Het bevorderen van de interne communicatie binnen het programma, de communicatie tussen het programma en andere WOT N&M-programma's en BO-programma's, de communicatie met het MNP, de communicatie met LNV-beleidsdirecties, en de communicatie met derden;
- Het stimuleren, het coördineren en het vervaardigen van publicaties over projecten in het programma.

Aanpak en tijdspad:

Het project bestaat uit een aantal concrete activiteiten. Alle activiteiten lopen gedurende het gehele jaar en lopen parallel aan elkaar. De activiteiten zijn:

- Het coördineren van het uitbrengen van studies, rapporten, werkdocumenten, folders en posters. Daarbij gaat het om redactie en productiebegeleiding, vertaling samenvattende teksten in het Engels, drukken/printen publicaties, en verspreiding en ontsluiting van publicaties.
- Het leveren van bijdragen aan WOT's new, Kennis-online en de website van de WOT N&M.
- Het (mede) organiseren en faciliteren van bijeenkomsten, workshops en symposia die binnen het programma zijn georganiseerd.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

In 2006 zijn de volgende aantallen publicaties uitgebracht:

- WOt-studies: 1
- WOt-rapporten: ca. 3
- WOt-werkdocumenten: ca. 5
- Overig (posters, artikelen etc): ca. 5

Verder zijn diverse bijeenkomsten gehouden, o.a. voor de Milieubalans 2006 en voor de presentatie van WOt-studie 2 (Landbouw en milieu in transitie).

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project draagt bij aan een onderzoeksopdracht van LNV en het MNP. De resultaten dragen bij aan de kennis voor de ontwikkeling, uitvoering en ondersteuning van beleid en beheer. Deze kennis wordt onder meer gebruikt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Milieubalans en (thematische) verkenningen.

SENSOR

Programma WOT-04-385
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	SENSOR
Projectnummer:	5231547-01
Projectleider:	Marta Pérez-Soba (Alterra)
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Beleidsdirecties LNV, VROM, MNP
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. H.J. Westhoek, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	50,0	50,0	0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	50,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
 The work of Alterra in SENSOR responds to the WOT-04-385 call for providing quantitative knowledge on how to assess the impact of present and future environmental policies on the sustainability of land use in rural areas.

Doelstelling van het onderzoek:
 The specific objectives of Alterra in SENSOR are double fold: (i) assessing the impact of European policies on multifunctional land use at regional level by verifying impact indicators on the basis of sustainability thresholds and targets derived from scientific knowledge, expert consultations and regional stakeholders; and (ii) designing and building the software for the ex-ante Sustainability Impact Assessment Tool.

Aanpak en tijdpad:
 Module 3¹ is designed to assess the regional dimension of the impact of EU policies on the sustainability of land use. In order to translate the European assessment into an integrated regional assessment, a novel methodology is designed that relies on:
 (1) A Spatial Regional Reference Framework (SSRF), consisting of a set of 27 cluster regions that cover EU27+ Norway and Switzerland, which are defined according to the coherence of the bio-physical and socio-economic characteristics of the group of NUTS-X² regions that form each of the clusters. This framework provides policy makers, scientists and stakeholders with regional information on socio-

¹ SENSOR has 33 partners and consists of seven modules. Alterra is the second main partner, coordinates Module 3 (regional assessment) and plays a main role in Module 4 (building of SIAT)

² NUTS (Nomenclature of Units for Territorial Statistics) is a hierarchical classification of areas that provides a breakdown of the EU's economic territory. NUTS-X is a combination of NUTS-2 and NUTS-3. The NUTS-X coverage has been prepared following an initial approach by EEA within the IRENA project framework, and extended to EU-25 + Bulgaria and Rumania + Norway and Switzerland by the M3 Alterra team. The result is a NUTS-X map with 475 units.

economic and environmental characteristics, and helps to identify social, economical and environmental issues (as listed in the EC Impact Assessment Guidelines, 2005) that are likely to be affected by the SENSOR scenarios. *Ready in 2006.*

(2) A Digital Policy Information System which consists of a spatially explicit database available on line as web application , on actual and past, national and regional policies affecting land use

(3) The concept of 'Land Use Functions' (LUFs) which are the goods and services that the different land uses provide, which are linked to a set of key M2 indicators that are meaningful at the regional level. *Ready in 2006.*

The next objective is the assessment of social, economic, cultural and environmental thresholds/limits (spatially explicit) for the key indicators. This assessment will be integrated in a framework at cluster region level, and will result in the identification of Sustainability problem Regions, i.e. such European regions where existing thresholds are expected to be exceeded. Finally, methodologies will be developed to test the results in pre-selected Test Regions, where the results of the integrated assessment will be evaluated with stakeholders. *To be worked out in 2007 and 2008.*

Finally, the software of the Sustainability Impact Assessment Tool (SIAT) for EU policies is built using state-of-the art technology. *First prototype ready in 2006. Final tool ready in 2008.*

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

- (1) Jongman R.H.G., Bunce R.G.H., Metzger M.J., Múcher C.A. Howard D.C. & Mateus V.L. (2006) Objectives and applications of a statistical Environmental stratification of Europe. *Landscape Ecology* 21: 409-419
- (2) Groom G., Múcher, C.A., Ihse M. & Wrba T. (2006) Remote Sensing in landscape ecology: experiences and perspectives in a European context. *Landscape Ecology* 21: 391-408.
- (3) Wascher D.M. (ed) 2005. European Landscape Character Areas – Typologies, Cartography and Indicators for the Assessment of Sustainable Landscape. Final Project Report as deliverable from the EU's Accompanying Measure project European Landscape Character Assessment Initiative (ELCAI)
- (4) Herzog, F., Austad I., Gómez Sal, A., Jongman, R.H.G., Pérez-Soba, M. and Bunce R.G.H. 2006. Policy options to support transhumance and biodiversity in European mountains. Proceedings of the 13th meeting of the FAO CHIEAM Sub-Network on mountain pastures, 15-17 September 2005, Udine (Italy), pp 43- 48.
- (5) Contribution to the first SENSOR book 'Sustainability Impact Assessment of land use policies' (eds. Helming, Tabbush & Pérez-Soba) with the chapters (to be published by Springer in 2007):
 - 'International approaches to Sustainability Impact Assessment' by Thiel, Tscherning, Wascher et al.
 - 'Between modeling and participation: methodological challenges for Impact Assessment of land use at regional scale' by Helming, Tabbush, König, Wascher et al.
 - 'Land use functions – an approach to integrate social, economic and environmental impacts of land use change' by Perez-Soba, Sandrine Petit, De Groot, Zorini, Helming, Wascher et al.
 - 'Transfer into decision support: The sustainability impact assessment tool' by Sieber, Verweij, Haraldson et al.
 - 'Clustering Europe: a spatial regional reference framework for land use assessment' by Van Eupen, Múcher, Wrba, Renetzedler et al.
 - 'Future sustainability impact assessments: SENSOR as part of a long term strategic approach' by Wascher, Helming, Perez-Soba, Verburg, Thiel et al.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

SENSOR contributes to building a vision based on scientific and stakeholder knowledge, on how to assess the impact of future European policies on the sustainability of land use in the urban and rural regions of Europe.

Kyoto Protocol

Programma WOT-04-385	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Kyoto Protocol
Projectnummer:	5232055-01
Projectleider:	Peter Kuikman (Alterra)
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Beleidsdirecties LNV, IPCC, COP, kabinet, parlement, NGO's
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. P. Ruysenaars, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	61,4	38,4	23,0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	61,4	38,4	23,0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
 Alle landen die het Kyoto protocol van 1997 hebben ondertekend hebben de verplichting om jaarlijks de emissies van broeikasgassen van landgebruik en bos- en landbouw te rapporteren. De rapportage van de voorraad en eventuele vastlegging van koolstof in bos en bodem door bossen en landgebruik en landgebruikveranderingen vormt een onderdeel van deze verplichting. In 2004 is een protocol opgesteld voor de rapportage over vastlegging van koolstof in bos en bodem door bossen en landgebruikveranderingen. In 2005 is dat protocol toegepast om voor de eerste keer een concept-rapportage conform de eisen van UNFCCC (National Inventory) op te stellen.

Doelstelling van het onderzoek:
 Het doel van onderhavig project is:
 Verzamelen, bewerken en rapporteren van gegevens over de koolstofvastlegging in bos en bodem door veranderingen in landgebruik en bossen, volgens geaccordeerde protocollen, ten behoeve van de Nederlandse rapportage in het kader van het Kyoto Protocol.

Aanpak en tijdpad:

1. Verzamelen, berekenen, documenteren en rapporteren van de emissies CO₂ (landgebruik, bos en bekalking) aan de ER via TNO database voor het National Inventory Report 2004 (voorjaar 2006) en voorbereiding voor NIR 2005 (december 2006) conform geldende IPCC richtlijnen en UNFCCC formats en landenspecifieke systematiek voor Nederland alsmede de aanlevering van relevante data voor de EU; opzet van een eenvoudige database om eenvoudig (minimale bewerking bij veranderingen en aanpassingen), snel (druk op knop) en accuraat (verkleining kans op fouten) jaarlijks te kunnen rapporteren
2. Organisatie van een zogenaamde *external review* door experts van bosgegevens en bodemgegevens in de Nederlandse rapportage

3. Ondersteuning van de beschrijvingen van protocollen (ER) en van de achtergronddocumenten voor die protocollen voor lachgas en methaan (rapportage van van der Hoek, van Schijndel en Kuikman, 2006) en het corrigeren dan wel aanpassen van protocollen i.s.m. SenterNovem (H. Vreuls)
4. Deelname aan overleg in de begeleidingsgroep Werkgroep Emissie Monitoring Sinks (WEBSinks) o.l.v. LNV ir. Bas Clabber (directie platteland)
5. Up-to-date houden van de nationale systematiek via aanbrenen en documenteren van correcties en aanpassingen in de nationale systematiek voor berekening van CO₂ emissies uit landgebruik, bos en bekalking (van de Wyngaert et al., 2006; Alterra rapport 1035-5)
6. Opstellen van een visie en strategie op een landenspecifieke emissieberekening voor N₂O met een wetenschappelijk paper (i.s.m. Cecile de Klein uit N. Zeeland, coordinating lead author voor IPCC revised methodology 2006 en Pete Smith uit Scotland, lead author voor IPCC revised methodology 2006); IPCC geeft *geen* richtlijnen voor de verbetering en opzet van een landenspecifieke systematiek van de emissieberekeningen voor lachgas noch voor de (kwaliteits)eisen die aan een landenspecifieke methodologie mogen en moeten worden gesteld. In samenwerking met 2 lead authors van de nieuwe revised guidelines 2006 wordt een wetenschappelijke *paper* geschreven die dergelijke ontbrekende richtlijnen geeft (opzet is klaar, beide auteurs hebben medewerking in september 2006 toegezegd; uitvoering verplaatst naar 2007 i.v.m. drukte rond afronding lopende IPCC werkzaamheden)

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

- Update nationale systeem bos en bodem in rapportage; zie: Wyngaert, IJJ van den et al., 2006. Updates of the Dutch National System for greenhouse gas reporting of the LULUCF sector. Wageningen, Alterra, Alterra-report 1035-5, 101 blz.
- Review door Externe Reviewer van de opzet rapportage bossensystematiek; review beschikbaar in maart 2006)
- Levering en correctie van data aan TNO voor de rapportage van landbouw en landgebruik en emissies en voorraden koolstof onder het klimaatverdrag (doorlopend)
- Deelname aan de Werkgroep Emissies Broeikasgassen sinks van de werkgroep landbouw van ER (4 bijeenkomsten)
- Aanzet database met gegevens van emissies en voorraden ter vervanging van Excel spreadsheet en ter vermijden van fouten als gevolg van frequente wijzigingen in formats van UNFCCC
- Bijdrage aan achtergronddocument voor de rapportage van overige broeikasgassen aan UNFCCC (zie rapport in druk: van der Hoek, van Schijndel en Kuikman (2006)
- Afronding Update Emissiefactoren voor SenterNovem (zie rapport Kuikman et al., (2006). Update emissiefactoren Nederland. Wageningen, Alterra rapport 1217
- Opzet, uitvoering en rapportage van een workshop over visie en strategie voor toekomstige rapportage mogelijkheden van lachgas en omissies in de huidige systematiek (september 2006)
- Afspraken met co –auteurs (Cecile de Klein in Nieuw Zeeland en Pete Smith in UK) over een wetenschappelijke paper (medio 2007) over ‘Afwegingen rond richtlijnen voor landenspecifieke rapportages van lachgas” (geplanned in 2006, maar door drukke werkzaamheden van co-auteurs uitgesteld tot 2007).

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Nederland heeft in 2006 aan rapportageverplichtingen naar de UNFCCC over emissies broeikasgassen uit landbouw en landgebruik voldaan. De daarvoor benodigde protocollen zijn beschikbaar en onderbouwd met wetenschappelijke rapporten, waarop wordt geanticipeerd op mogelijke toekomstige ontwikkelingen.

Afronding project verkenning landbouw 2005

Programma WOT-04-385	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Afronding project verkenning landbouw 2005
Projectnummer:	5232072-01
Projectleider:	Willem Rienks (Alterra)
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Beleidsdirecties LNV, transitieteam, MNP, VROM, kabinet, parlement, NGO's
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. H. van Zeijts, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	17,1	8,2	8,9
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	17,1	8,2	8,9
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

In 2005 is in het kader van het project Verkenning duurzame landbouw een drietal deelprojecten uitgevoerd. De rapporten moeten nog worden opgemaakt en gedrukt. Daarnaast zal van deelproject 2 – een verkenning met ondernemers in 4 Nederlandse regio's een populair artikel worden geschreven in een Nederlands tijdschrift – SPIL of Landwerk. Dit om de resultaten breed te verspreiden. De afronding levert daarmee 3 rapporten op en een populair wetenschappelijk artikel.

Doelstelling van het onderzoek:

Doelstelling van dit project is het afronden van de rapportages van de 3 deelprojecten en het opstellen van een artikel voor een populair wetenschappelijk en relevant tijdschrift

Aanpak en tijdpad:

Het project is opgedeeld in 3 onderdelen:

1. afronden rapportage en drukken
2. inhoud afronden deelproject 2 – nationaal
3. Opstellen artikel deelproject 2 - nationaal

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

- W.A. Rienks, I.J. Terluin en P.H. Vereijken, 2006. Towards sustainable agriculture and rural areas in Europe. A provisional assessment of four EU regions. Werkdocument 21. Wettelijke onderzoekstaken Natuur & Milieu. Wageningen UR.
- Kolk, J.W.H. van der, H. Korevaar, W.J.H. Meulenkamp, M. Boekhoff, A.A. van der Maas, R.J.W. Oude Loohuis & P.J. Rijk (2006). Verkenningen duurzame landbouw. Doorwerking van wereldbeelden in vier Nederlandse regio's. Wot-rapport nr 29.
- Het artikel over de resultaten van deelproject 2 is nog niet opgeleverd. Dit zal in 2007 gebeuren

vanwege de vertraging van de afronding van deelproject 2. Hiervoor is reeds een journalist benaderd.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De projectresultaten geven inzicht in de mogelijke ontwikkeling van enkele Europese en Nederlandse regio's wanneer geconfronteerd met twee verschillende wereldbeelden. De ontwikkelingen zijn gebaseerd op interviews met stakeholders en data analyse en bewerking.

Afronding STONE hydrologie

Programma WOT-04-385
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Afronding STONE hydrologie
Projectnummer:	5232128-01
Projectleider:	Jan van Bakel (Alterra)
Uitvoerende instellingen:	Alterra, RIZA en MNP
Doelgroep / probleemhebber:	LNV, VROM, V&W, provincies, waterschappen
Contactpersoon van de Doelgroep:	Ir. R. van de Berg, MNP
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	30,0	41,8	-11,8
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	30,0	41,8	-11,8
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Een goede schematisatie en parameterisatie van de hydrologie van Nederland is een onmisbare bouwsteen voor het produceren van bruikbare resultaten van het STONE-instrumentarium. Er zijn in de huidige hydrologie voor STONE tekortkomingen gesignaleerd en er zijn nieuwe gegevens beschikbaar gekomen die vragen om een actualisatie en reparatie.

De aanpak is de geohydrologische parameters van het topsysteem opnieuw vast stellen en opnieuw lekweerstanden berekenen, enkele andere wijzigingen in de invoerbestanden van de plots doorvoeren en vervolgens itereren tussen SWAP en NAGROM, met als doel een betere afstemming tussen de hydrologie van het topsysteem en de regionale grondwaterstroming.

Doelstelling van het onderzoek:

Doel van het project is de hydrologie van STONE te actualiseren en te verbeteren, de verbeteringen te toetsen en hierover te rapporteren en publiceren.

De onderzoeksvragen zijn:

- of door een actualisatie van de hydrologie de resultaten van STONE significant verbeteren
- of door een verbeterde iteratie het probleem van uit- en doorzakkers kan worden opgelost wat de effecten van de opschaling van parameterwaarden en randvoorwaarden voor de plotbenadering zijn vergeleken met elke grid van 250 per 250 m apart modelleren.

Aanpak en tijdpad:

A. Coördinatie van de volgende werkzaamheden:

1. Allereerst zijn inhoudelijke verbeteringen doorgevoerd:
 - herziening parameters topsysteem (c- en kD-waarden)
 - verdampingseigenschappen gras

- draindieptes buisdrainage
- streefpeilen

2. Vervolgens is koppeling op afstand tussen SWAP en NAGROM geoperationaliseerd en is in 3 keer itereren convergentie bereikt. Daarbij zijn ook de zogenoemde zakkers gerepareerd.

3. Rekenresultaten zijn vergeleken met vorige versie van Hydrologie voor STONE en er is een plausibiliteitstoets uitgevoerd. Bij vooroplevering is geconstateerd dat resultaten in gebieden met hydrotypen met Westlandformatie zijn verslechterd en is besloten in die gebieden uit te gaan van oude kwelwaarden.

4. Rekenresultaten zijn opnieuw geanalyseerd en als een verbetering gekwalificeerd.

5. Rekenresultaten zijn opgeleverd als input voor ANIMO-berekeningen.

B. Presentatie van tussenresultaten (vooroplevering) aan Stuurgroep plus deskundigen

C. Rapportage

D. Opstellen projectplan voor extra werkzaamheden in 2006 en 2007, nav conclusies bij vooroplevering

Voor een nieuwe basisdataset voor STONE dient in 2007 de parameters van het topsysteem opnieuw te worden vastgesteld en een finale rekenronde te worden uitgevoerd.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Titel: Actualisatie Hydrologie voor STONE 2.3.

Subtitel: Aanpassing randvoorwaarden en parameters, koppeling tussen NAGROM en SWAP, en plausibiliteitstoets

Auteurs: P.J.T van Bakel, H.Th.L. Massop, J.G. Kroes, J. Hoogewoud, R. Pastoors, T. Kroon.

WOT-rapport (in voorber.)

Rapport in concept gereed. Omdat deel van Nederland opnieuw is/wordt berekend in laatste maanden van 2006/begin 2007 is rapportage uitgesteld.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De hydrologie voor STONE is verbeterd en dient als basis voor berekeningen tbv o.a. Evaluatie Mestbeleid.

EU ruralis

Programma WOT-04-385	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	EU ruralis WOT
Projectnummer:	5232681-02
Projectleider:	Willem Rienks (Alterra)
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / Probleemhebber:	Beleidsmakers EU en LNV / VROM over toekomst landelijk gebied en platteland
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. H.J. Westhoek, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	50,0	50,0	0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	50,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
De vraag hoe het platteland van Europa er over dertig jaar uitziet, houdt beleidsmakers al jaren bezig. De WUR en het MNP ontwikkelden het hulpmiddel Eururalis, een CD met verschillende scenario's. Binnenkort komt de tweede versie van Eururalis uit. Een verdere verfijning van de mogelijke toekomst waarbij met behulp van diverse gekoppelde modellen in de toekomst kan worden gekeken voor diverse indicatoren (PPP) en de ontwikkeling van het landgebruik in Europa.

Doelstelling van het onderzoek:
Het doel is om EUruralis verder te ontwikkelen hetgeen onder meer resulteert in een nieuwe versie van EUruralis: EUruralis 2.0.

Doel van het Eururalis-2 instrument is het evalueren van scenario's en beleidsopties voor het Europese platteland. Bedoeling is een interactief instrument te ontwikkelen. Het accent ligt op de strategische beleidsopties.

Aanpak en tijdpad:
De financiële bijdrage van WOT werd met name ingezet voor het verbeteren van de scenario's en het uitvoeren van een aantal analyses voor planet duurzaamheidsindicatoren en het ontwikkelen van een interactieve tool.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:
Er zijn 2 Eururalis Newsletters verschenen die internationaal zijn verspreid.
Eururalis is gepresenteerd op congressen op Kreta (dhr. Vd Heiligenberg van MNP) en York (Willem Rienks, Peter Verburg, Hans van Meijl). De resultaten van Eururalis zijn gepresenteerd en bediscussieerd in 2 internationale Policy Advisory Group bijeenkomsten en op een conferentie met jonge EU

boerenvoormannen in Mainz. Ook zijn er interne LNV discussiebijeenkomsten gehouden op basis van Eururalis.

Artikelen over Eururalis zijn geschreven in onder andere Kennis Online en in Change

Bijdrage aan KBO1 congres met lezing.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het ministerie van LNV heeft een beleidsproces opgestart parallel met Eururalis waarbij de resultaten worden gepresenteerd en bediscussieerd met een internationale policy advisory group.

Er is een Scientific Advisory Group waarin de methodologie van Eururalis worden besproken met Nederlandse en Internationale wetenschappers. De resultaten zijn gebruikt in discussies op conferenties waarbij meerdere EU lidstaten aanwezig zijn en die zijn gehouden met het oog op de aanstaande herformulering van het EU landbouw en plattelandsbeleid in 2008/2009. In 2007 wordt de internationale samenwerking verder ontwikkeld.

Evaluatie duurzame gewasbescherming

Programma WOT-04-385

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Evaluatie duurzame gewasbescherming
Projectnummer:	5232834-01
Projectleider:	Rob Merkelbach (Alterra)
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Beleidsdirecties LNV, VROM en MNP
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. R. van de Berg, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	34,6	34,9	-0,4
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	34,6	34,9	-0,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

MNP voert in opdracht van de ministeries van LNV en VROM de Evaluatie Duurzame Gewasbescherming (EDG2006) uit. Dit betreft een uiterst complexe exercitie die de deelgebieden Milieu, Voedselveiligheid & Economie omvat. Gegeven de complexiteit heeft MNP besloten een procesmanager toe te voegen aan de bestaande projectleiding.

Doelstelling van het onderzoek:

Het uitbreiden van de projectleiding EDG2006 met een procesmanager

Aanpak en tijdpad:

De procesmanager zorgt voor de regie binnen EDG2006 en ondersteunt daarbij de projectleider mevr. Drs M. van Eerd.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

EDG2006 is in 2006 naar tevredenheid van de opdrachtgevers LNV & VROM afgerond. Rapportages worden op 15 januari 2007 overhandigd aan Veerman en van Geel.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Beleidsdirecties LNV & VROM cq betrokken ministers, kunnen met eindrapportage de Tweede Kamer informeren over de voortgang van het Nederlandse gewasbeschermingsbeleid

Stuurgroep STONE

Programma WOT-04-385
Resultaten 2006 per project

Programmathema	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Stuurgroep STONE
Projectnummer:	5232966-01
Projectleider:	Oscar Schoumans (Alterra)
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Beleidsdirecties LNV, MNP, VROM en RIZA
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. R. van den Berg
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	0		
Reguliere programmagelden	20,0	15,4	4,6
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	20,0	15,4	4,6
Overig (indien van toepassing)	nvt	nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

STONE is het gemeenschappelijke modelinstrumentarium van Milieu- en Natuurplanbureau, Wageningen-UR en RIZA voor de berekening van de effecten van beleid en autonome ontwikkelingen op de emissie van N en P uit de landbouw naar grondwater en oppervlaktewater. STONE wordt gebruikt voor een tiental toepassingen (Milieuverkenningen, Milieubalans, OSPARCOM, evaluatie mestbeleid, etc.). STONE wordt gezamenlijk beheerd, verbeterd en gefinancierd volgens afspraken tussen MNP, Wageningen-UR en RIZA (ieder eenderde).

Onderhavig project heeft betrekking op projectleiding, coördinatie, communicatie en decentraal beheer. Inhoudelijke verbeteringen en het uitvoeren van modelberekeningen en het interpreteren en rapporteren van modelresultaten worden gefinancierd vanuit het BO-cluster Mest & Mineralen, conform eerder gemaakte afspraken.

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van onderhavig project is:

1. coördinatie van verbetering, toetsing en documentatie van het instrumentarium
2. voorbereiden van de bijeenkomsten van Stuurgroep
3. afstemming met de partners MNP en RIZA
4. (decentraal) beheer van het instrumentarium
5. zorgdragen voor een nieuwe basisdataset voor STONE.

Aanpak en tijdpad:

Op hoofdlijnen bestonden de werkzaamheden uit:

- 1) Voorbereiding en deelnemen aan stuurgroep vergaderingen (gehele jaar)
- 2) Uitwerken van de afspraken richting DLO (gehele jaar)
- 3) Financiering en/of deelnemen aan werkgroepen (gehele jaar)
Verslaglegging, communicatie en projectleiding (gehele jaar)

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

- Documenten en besluiten zijn in de vergaderstukken van de Stuurgroep STONE vastgelegd (Secretariaat: A.Riechelmann@riza.rws.minvenw.nl);
- Twee visie documenten zijn geschreven door werkgroepen ten behoeve van de stuurgroep welke door de stuurgroep zijn geaccordeerd;
- Een disclaimer is tot stand gekomen met betrekking tot het gebruik van data, welke op de website is geplaatst;
- Een website pagina is gebouwd om de data te kunnen downloaden;
- Een bijdrage is geleverd aan een workshop om de meest belangrijke onderwerpen die opgepakt moeten worden te definiëren, welke zijn vastgelegd in een verslag;
- Een indicatief werkplan is geschreven mbt de modelontwikkeling die de komende jaren noodzakelijk is.

Klein, de J, H. van Grinsven, O.F. Schoumans, Modelleringsnutriëntenemissies op nationale en regionale schaal. *Methoden voor de beantwoording van de beleidsvragen vanuit het ministerie van LNV, V&W en VROM op het terrein van de nutriëntenproblematiek van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater*. Notitie geschreven in opdracht van de Stuurgroep STONE. Versie 9 mei 2006

Berg, van de R., O.F. Schoumans, P.C.M. Boers, Visie Stuurgroep STONE ten aanzien van modelontwikkeling, toetsing en datalevering op het gebied realisatie nutriëntendoelstellingen voor grond- en oppervlaktewater. Notitie ten behoeve van stuurgroepvergadering d.d. 6 juli 2006. Versie d.d. 21 juni 2006

Verslag workshop werkplan 2006-2012 gehouden op 11 oktober 2006, te Utrecht. Versie d.d. 24 oktober 2006.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

- De betrokken beleidsmedewerkers van de ministeries van VROM, V&W en LNV zijn tijdens de stuurgroep vergaderingen geïnformeerd omtrent de ontwikkelingen. Op grond van de visiedocumenten onderneemt het beleid actie om tot prioritering en financiering te komen.
- De STONE resultaten zijn bewerkt voor de RAO's die met de implementatie van de KRW bezig zijn.
- Verschillende vergaderingen met de RAO's zijn bijgewoond om de aanpak en de resultaten toe te lichten

Verkenning nutriëntengebruiksefficiëntie

Programma WOT-04-385			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie		
Projecttitel:	Verkenning Nutriëntengebruiksefficiëntie		
Projectnummer:	5232989-01		
Projectleider:	Oene Oenema (Alterra)		
Uitvoerende instellingen:	Alterra		
Doelgroep / probleemhebber:	MNP		
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr.ir. J.J.M. van Grinsven, MNP		
Startdatum:	01-01-2006		
Einddatum:	31-12-2006		

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2004			
Reguliere programmagelden	37,6	30,2	7,4
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	37,6	30,2	7,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Er is behoefte aan meer inzicht in de mogelijkheden om de efficiëntie van het nutriëntengebruik in de landbouw te verhogen, en te weten wat dat op termijn betekent voor de nutriëntenverliezen en de kostenontwikkeling.
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Ontwikkeling en toepassing van een methodiek voor evaluatie van kosten-baten en effecten van maatregelen gericht op verhoging van nutriëntengebruiksefficiënties in de Nederlandse melkveehouderij en akkerbouw, op bedrijfs- en regio-schaal, in de periode tot 2030.   Door inzicht te hebben in de kosten en baten van milieumaatregelen op bedrijfs- en regioniveau kunnen er uitspreken gedaan worden over de haalbaarheid van milieudoelen en kunnen er beleidsaanbevelingen gedaan worden over 'good agricultural practices'. Ook laat het onderzoek duidelijk de mogelijkheden van win-win en tradeoffs zien tussen milieu en economie
<i>Aanpak en tijdspad:</i> Het project betreft een desktop onderzoeksstudie, waarbij gebruik wordt gemaakt van bestaande nutriënten bedrijfs- en regiomodellen. Methoden die gebruikt worden liggen op het vakgebied van nutriëntenkringlopen (N en P) en kosten-baten analyse. De benodigde infrastructuur beperkt zich hierdoor tot computer, bedrijfsmodel en literatuur.   Het project is onderverdeeld in de volgende fasen: Fase 1. Theoretisch raamwerk

2. Modelbouw
3. Scenario ontwikkeling
4. Rapportage

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

- Er zijn studiereizen gemaakt naar Denemarken en Zweden om na te gaan welke mogelijkheden men daar ziet om de efficiëntie van het nutriëntengebruik te verhogen.
- Er zijn vergelijkingen gemaakt tussen gepubliceerde opbrengstcurves voor gras, maïs, aardappelen en suikerbieten. Er blijken zeer grote verschillen te zijn tussen deze curves die de gemiddelde situatie in NL zouden beschrijven.
- Er is een concept-model gemaakt op basis van bestaande modellen, om de nutriëntenbehoefte en nutriëntenefficiëntie van modelbedrijven te berekenen.
- Er zijn concept-rapportages geschreven en besproken met de contactpersonen van het MNP.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project wordt naar verwachting in april 2007 afgerond. Na deze verkenning is er behoefte vanuit het MNP om gericht verder te werken aan de analyse.

Verkenning kwaliteit landelijk gebied

Programma WOT-04-385	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Verkenning kwaliteit landelijk gebied
Projectnummer:	5233112-01 en PRI 3310.1151.01
Projectleider:	Jennie van der Kolk (Alterra) en Hein Korevaar (PRI)
Uitvoerende instellingen:	Alterra en PRI
Doelgroep / probleemhebber:	MNP, Beleidsdirecties LNV, VROM, kabinet, parlement, NGO's
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. H.J. Westhoek, MNP en Dhr. H.J. Haanstra, LNV-Directie Platteland
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	Alterra 60,0 PRI 40,0	Alterra 37,2 PRI 40,0	Alterra 22,8
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	100,0	77,2	22,8
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Dit project beoogt om een onderbouwing te geven aan de duurzaamheidsverkenning van het MNP, Nederland Later.

Doelstelling van het onderzoek:

Doelstelling van het project is een kwalitatieve analyse te maken van een tweetal gebieden in Nederland: wat er op de gebieden afkomt nu en in de toekomst, en wat dat betekent voor het halen van de verschillende doelen in die gebieden. Daarnaast willen we kijken welke beleidsopties daar iets aan kunnen veranderen. We zullen dit doen op basis van een trendvarianten die wordt gedefinieerd binnen het de verkenning Nederland Later. Hierbij wordt een balans gezocht tussen de korte termijn doelstellingen en het lange termijn beleid.

De twee gebieden waar we dit voor willen doen zijn: de oost-Achterhoek, waar de stedelijke druk gering is en het gebied rond het 'Groene Woud' (midden-Brabant) waar de stedelijke invloeden van Den Bosch, Tilburg en Eindhoven duidelijk merkbaar zijn. Beide gebieden zijn in de Nota Ruimte aangewezen als Nationale Landschappen.

Aanpak en tijdpad:

De studie zal een kwalitatieve analyse opleveren van de gevolgen van de trendvariant voor de twee gebieden. Voor deze analyse zal gebruik worden gemaakt van literatuur, interviews met gebiedsdeskundigen en voor beide gebieden zal een workshop worden georganiseerd. Het is de bedoeling dat de resultaten worden gebruikt voor de duurzaamheidsverkenning Nederland Later, die eind 2006 zou moeten verschijnen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Het tijdpad voor Nederland Later is inmiddels veranderd en daardoor ook het tijdpad voor dit project. Nederland Later zal naar alle waarschijnlijkheid pas medio 2007 verschijnen. In 2006 zijn de kenmerken voor de gebieden verzameld, interviews en workshops voor de twee gebieden gehouden. De analyse zal in 2007 verder worden afgerond en zo mogelijk zal het project nog worden uitgebreid. Dit betekent dus ook dat in 2007 pas een rapportage gereed zal komen.

Korevaar, H., W. Meulenkamp & J.W.H. van der Kolk. (concept). Verkenningen kwaliteit van gebieden in Nederland. Wot rapport.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Resultaten van het project zullen worden opgenomen in de tweede duurzaamheidsverkenning van het MNP.

Metamodellen voor stikstof

Programma WOT-04-385

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Metamodellen voor stikstof
Projectnummer:	5233137-01
Projectleider::	Caroline van der Salm, Alterra
Uitvoerende instellingen±	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	MNP, Ministerie van LNV, waterschappen
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr. A. Tiktak, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	28,2	4,2	24,0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	28,2	4,2	24,0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Er is behoefte aan een eenvoudig model dat snel een globale indicatie kan geven van het niveau van stikstofuitspoeling uit landbouwgronden. Het is echter belangrijk dat de uitspraken vergelijkbaar zijn met het nationale instrumentarium STONE. Metamodellen bieden hiervoor een optie.

Doelstelling van het onderzoek:

1. Formuleren van een eenvoudig procesgeoriënteerd model voor de uitspoeling van N naar grond- en oppervlaktewater
2. Calibreren van het procesgeoriënteerde model op de uitkomsten van STONE
3. Validatie van het model op landelijke STONE berekeningen

Aanpak en tijdpad:

Het onderzoek bestond uit drie fasen:

1. Het opstellen van een procesgeoriënteerd model
2. Het parameteriseren van het model aan de hand van de uitkomsten van STONE
3. Rapportage en nazorg

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Er is een opzet gemaakt voor een eenvoudig procesgeoriënteerd model gebaseerd op het model Nitrogenius (de Vries et al., 2003). Op dit moment wordt gewerkt aan de parameterisatie van het model op STONE uitkomsten. Deze stap is vorig jaar sterk vertraagd omdat het gereedkomen van een experimentele dataset om het model te testen meer doorlooptijd heeft gevegd dan verwacht werd. Het afleiden van deze dataset maakte deel uit van het project: fosfaatlekkende gronden (BO-05). Het concept mdoel zal de komende maand afgerond worden en besproken worden met de opdrachtgever. Vervolgens zal het model getest worden en gerapporteerd. Voorlopige rapporttitel is C. van der Salm, T. Hoogland, D.

Walvoort, 2007. Een metamodel voor de voorspelling van stikstofuitspoeling uit landbouwgronden. ¹⁾

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Project wordt begin 2007 afgerond.

Visiedocument duurzaam bodemgebruik

Programma WOT-04-385			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie		
Projecttitel:	Visiedocument duurzaam bodemgebruik		
Projectnummer:	5233243-01		
Projectleider:	Oene Oenema, Alterra		
Uitvoerende instellingen:	Alterra		
Doelgroep / probleemhebber:	MNP, beleidsdirecties LNV, VROM		
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr. A. Tiktak		
Startdatum:	01-01-2006		
Einddatum:	31-06-2007		

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2006			
Reguliere programmagelden	50,0	37,3	12,7
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	37,3	12,7
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Er is sterke wens om te komen tot “duurzaam bodemgebruik”, maar onduidelijk is wat dit inhoudt. Er is behoefte aan visies op duurzaam bodemgebruik
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het project heeft de volgende doelen: 1. Opstellen van een visie op duurzaam bodemgebruik en verkenning van beleidsopties om bijdragen te leveren aan duurzaam bodemgebruik op basis van literatuurstudie en interviews met stakeholders; 2. Opstellen van een werkplan voor onderbouwing van de te presenteren visie op duurzaam bodemgebruik. 3. Organisatie van een workshop om visie te bespreken
<i>Aanpak en tijdpad:</i> Het project betreft een deskstudie, waarbij gebruikt is gemaakt van literatuur en interviews. Onderbouwing en draagvlak voor visiedocument is bewerkstelligd via discussies en een workshop.   De uitvoering van het project is afgestemd met de projectleiding van DIABOLA (Annemieke Smit), en met de projectleiding van het project Duurzaam bodemgebruik uit BO-Cluster Vitaal Landelijk gebied (Dethmer Boels).   Het project is onderverdeeld in de volgende fasen: 1. Probleemanalyse 2. Visieontwikkeling 3. Uitwerken van raamwerk 4. Workshop

5. Identificatie kennisvragen

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Er is

- literatuur bestudeerd;
- een presentatie gehouden bij MNP, Bilthoven;
- een workshop georganiseerd voor Dutch Soil Platform en daarvoor de relevante stukken geschreven;
- een verslag geschreven over de workshop (Dutch Soil Platform – op weg naar een nationale onderzoeksagenda bodem. Verslag van een workshop op 13 september 2006);
- een bijdrage geleverd aan het MNP-rapport MNP report 500094002 “De consequenties van de Europese bodemrichtlijn voor het Nederlandse beleid” L.G. Wesselink, J. Notenboom en A. Tiktak. In samenwerking met: - Alterra, Centrum Bodem (P.F.A.M. Römken en O. Oenema), - Centrum voor Omgevingsrecht, Universiteit Utrecht (M. van Rijswijk en B.A. Beijen).

Een artikel voor het tijdschrift Bodem dient nog te worden geschreven.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De workshop van Dutch Soil Platform is door Alterra georganiseerd samen met de ministeries van LNV, VROM en V&W, en de kennisinstellingen TNO, RIZA/AKWA en RIVM.

Duurzame landbouw in Europa

Programma WOT-04-385
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Duurzame landbouw in Europa
Projectnummer:	5233254-01
Projectleider:	Willem Rienks, Alterra
Uitvoerende instellingen±	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Beleidsdirectie LNV, VROM, MNP
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. H.J. Westhoek
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	39,9	33,5	6,4
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	39,9	33,5	6,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> In 2005 is voor vier EU regio's verkend hoe de landbouw zich zou kunnen ontwikkelen wanneer geconfronteerd met twee extreme wereldbeelden uit de duurzaamheidsverkenning van het MNP. De begeleidingscommissie heeft in haar reactie die studie aangegeven dat het wenselijk is om daadwerkelijk met stakeholders te gaan praten om te achterhalen hoe vanuit de regio's zelf wordt gedacht over de toekomst en welke dilemma's en vraagstukken zij zien rondom duurzaamheid.
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Doelstelling van het project is inzicht te verwerven in de discussie over duurzaamheid en kwaliteit in het landelijk gebied elders in Europa. Welke bijdrage levert de landbouw aan de duurzaamheid van het landelijk gebied op langere termijn? Dit is uitgewerkt voor de provincie Parma in Italië en voor Zuidoost Engeland in Groot Brittannië.
<i>Aanpak en tijdpad:</i> In deze studie is gewerkt met de volgende methodieken: • literatuuronderzoek naar de meest relevante indicatoren • quick scan op basis van literatuur naar de te verwachten tendensen voor deze indicatoren voor de provincie Parma en voor Zuidoost Engeland • interviews, excursie en workshop met deskundigen in de provincie Parma en in Zuidoost Engeland (beleid, landbouw, landbouwbedrijfsleven). Met 2 personen zal de regio gedurende een week worden bezocht. • analyse of beleidsopties afwijken of vergelijkbaar zijn met Nederlandse situatie
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> De regio's Parma en Zuidoost Engeland zijn bezocht en er is een aantal stakeholders gesproken. De

resultaten zijn vastgelegd in een serie artikelen die worden gebundeld in een WOT-rapport of achtergronddocument. Dit verschijnt in het eerste kwartaal van 2007.

Voorlopige titel: Rijn, J.T.F. en W.A. Rienks, 2007. Duurzaam boeren tussen industriële ambachtelijkheid, Nimby en de wereldmarkt. Impressies van ontwikkelingen op het platteland van de peri urbane regio's Parma en Zuidoost Engeland. Alterra Wageningen UR.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het resultaat geeft een beeld van de ontwikkelingen in de landbouw en het landelijk gebied. in twee buitenlandse Europese regio's die net als Nederland sterk verstedelijkt zijn en een van oudsher productieve landbouw kennen. Parallel met Nederland is de druk op de landbouw door liberalisatie van het EU landbouwbeleid. De grondgebonden landbouw heeft het in alle regio's moeilijk maar de gekozen ontwikkelingsrichtingen verschillen vooral als gevolg van de lokale cultuur.

Internationale context duurzame landbouw

Programma WOT-04-385

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Internationale context duurzame landbouw
Projectnummer:	LEI 20275
Projectleider:	Floor Brouwer, LEI
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep / probleemhebber:	LNV- Directie Platteland
Contactpersoon van de doelgroep:	Dhr. H.J. Haanstra
Startdatum:	01-05-2004
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	0,4	0,4	0
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	0,4	0,4	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Het project gericht op drie vragen: (a) welke ervaringen worden buiten Nederland opgedaan met duurzame landbouw; (b) wat is de invloed van internationale ontwikkelingen (marktliberalisatie, hervorming van het GLB, internationalisering van de agroproductieketen) voor een transitie duurzame landbouw in Nederland; en (3) wat zijn de internationale gevolgen van de nationale transitie duurzame landbouw?

Doelstelling van het onderzoek:

Afronding van het project uit 2004/2005

Aanpak en tijdpad:

Afronding concept rapport per eind 2006.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Brouwer, F.M, H. Leneman & R.G. Groeneveld (2006)
Exploring the international policy dimension of sustainability in Dutch agriculture, WOT-rapport 14

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Wereldwijd is grote aandacht voor duurzame ontwikkeling; de invulling door landen zal echter sterk uiteenlopen. In de onderzochte landen (Frankrijk en Engeland) speelt de relatie tussen landbouw en de ontwikkeling van het platteland een grote rol. De sociale dimensie van duurzame ontwikkeling speelt een grote rol, maar de beschikbare kennis over sociale processen in het landelijk gebied blijft daarbij achter.

Monitoring transitie duurzame landbouw

Programma WOT-04-385			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie		
Projecttitel:	Monitoring transitie duurzame landbouw		
Projectnummer:	LEI 20501, 5232279-01 en 5232996-01		
Projectleider:	Marien Borgstein, LEI, Annemarie Groot, WING en Ingrid Versteegen, WING		
Uitvoerende instellingen:	LEI en WING		
Doelgroep / probleemhebber:	Beleidsdirecties LNV, MNP, kabinet, parlement, NGO's		
Contactpersoon van de doelgroep:	Dhr. H.J. Haanstra, LNV- Directie Platteland en Ir. H. van Zeijts, MNP		
Startdatum:	01-01-2005		
Einddatum:	31-12-2006		
Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2006	Gerealiseerd in 2006	Doorgeschoven naar 2007
Budget doorgeschoven uit 2005	LEI 63,9	LEI 63,9	
Reguliere programmagelden	Alterra 51,4 LEI 52,8	Alterra 46,5 LEI 52,8	Alterra 4,9
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	168,1	163,2	4,9
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt
Doelstelling van het onderzoek:			
• Het opleveren van informatie over de percepties/beelden van de betrokken partijen (sectoren) ten aanzien van duurzame landbouw, als input voor LNV voor haar rapportage aan de Tweede Kamer. • Het opleveren van informatie over overeenkomsten en verschillen in de ambities van de betrokken partijen ten aanzien van duurzame landbouw, als input voor LNV voor haar rapportage aan de Tweede Kamer. • Het opleveren van een methodiek voor participatieve monitoring • Het stimuleren van leren over duurzame landbouw door de deelnemers aan de dialogen Hierbij gaat het nadrukkelijk om het waarnemen van veranderingen.			
Aanpak en tijdspad:			
Het project loopt over 2 jaar, 2005-2006. In overleg met vertegenwoordigers van het ministerie van LNV en het MNP is ervoor gekozen op de dialogen op sectorniveau te organiseren. Hierbij is rekening gehouden met de keten en invloeden van de regio. De inhoud van de dialogen wordt vorm gegeven door te redeneren vanuit ambitie van de deelnemers voor de sector in 2030 en deze te houden tegen de dagelijkse praktijk.			
Beoogde en bereikte resultaten en producten:			
Beoogde eindresultaten:			
a. een beeld over hoe stakeholders zelf vinden dat het gaat met duurzame landbouw, inzicht in de beelden/percepties, verwachtingen en ervaringen van betrokkenen t.a.v de duurzame landbouw b. inzicht in ambitieniveaus van duurzame landbouw, waar consensus over bestaat en waar de verschillen			

liggen

c. een gestructureerde (in de wijze waarop en ook in de tijd) wijze van meten van het inzicht, dus een beschrijving van een methodiek waarmee beelden en ambitieniveaus van de betrokkenen tav duurzame landbouw in beeld kan worden gebracht

d. versterkt netwerk tussen de deelnemers van de dialogen

Op te leveren eindproducten:

- Groot, A., M. van de Kerkhof, M. Borgstein en L. Bos. 2007. Multi stakeholder dialogen voor de monitoring van duurzame landbouw ontwikkeling. WOt-rapport (in concept).

- Kerkhof, M. van de, A. Groot, L. Bos and M. Borgstein. 2007. Moving beyond the numbers: the usefulness of a participatory approach to evaluate Dutch agricultural policy. To be submitted to e.g. the Journal of Landscape and Urban Planning; Evaluation; Evaluation and Program Planning, or another journal

- Borgstein, M., L. Leneman, A. Groot & M. van de Kerkhof. 2007. Monitoring transitie duurzame landbouw; dialogen met stakeholder. WOt-rapport. In concept.

- Verslagen van de bijeenkomsten met de stakeholders.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De resultaten van de dialogen worden door het ministerie van LNV gebruikt voor hun rapportage aan de Tweede Kamer over de voortgang van de transitie naar een duurzame landbouw.

Baten van de KRW in de Friese meren

Programma WOT-04-385	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Baten van de KRW in de Friese meren
Projectnummer:	LEI 20779
Projectleider:	Stijn Reinhard, LEI
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep / probleemhebber:	A: De Quick Scan KRW van het MNP (Probleemhebber) B: Regionale stakeholders KRW in Friesland
Contactpersoon van de doelgroep:	Mw. M. Witmer, MNP
Startdatum:	01-10-2006
Einddatum:	31-05-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	36,0	13,4	22,6
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	36,0	13,4	22,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Kennisvraag: In de Quick Scan Kaderrichtlijn Water die het MNP heeft uitgebracht, worden enkele mogelijke strategieën geschetst om de KRW in te zetten voor bredere doelen voor Nederland, zoals "alle VHR doelen halen in 2015", "gaan voor Nederland waterland met heldere meren" en "combineer herinrichting van watergangen met ontwikkelingen in nationale landschappen". De kosten van deze strategieën zijn geschat, maar over de baten is niets bekend.

Doelstelling van het onderzoek:

Het bepalen van de baten van het bereiken van KRW-doelen en uitvoeren van KRW-maatregelen in de Friese meren, uitgaande van de belangen die verbonden zijn aan het water en in samenwerking met betrokkenen uit de regio. Dit met als tweeledig doel: 1) een methode ontwikkelen die breder kan worden toegepast en 2) inzicht in die baten geven. Het studiegebied 'de Friese meren' dient hierbij als casus.

Aanpak en tijdpad:

Fase:

1. Concretiseren van voorstel in uitgewerkt PVA
2. Definieren en vaststellen varianten inclusief de bijbehorende maatregelen
3. Identificeren van de fysieke effecten (ten opzichte van de autonome ontwikkeling)
4. Vaststellen van de welvaartseffecten
5. Kwantificeren en moneteriseren van de welvaartseffecten.
6. Berekenen van Kosten en Baten en MKBA-saldo
7. Gevoeligheidsanalyse

8. Rapportage

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

De beoogde producten zijn twee workshops in de provincie Friesland en een eindrapport. In de workshops wordt met stakeholders van de KRW in Friesland de methode MKBA doorgesproken en wordt hun kennis gebruikt om de Baten beter in beeld te krijgen.

In de bondige rapportage wordt aandacht besteed aan de methode en aannames. Het rapportage format van OEI wordt aangehouden, daarin worden zowel de fysieke effecten als de bedragen in euro's vermeld.

Op 14 december is de eerste workshop gehouden. Op 15 februari wordt de tweede gehouden. Daarna wordt de rapportage afgerond.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Resultaten zullen door het MNP worden ingepast in eigen studies. Aangezien het onderzoek nog niet is afgerond, is er nog weinig te zeggen over de conclusies.

WUM (Werkgroep Uniformering Mestcijfers)

Programma WOT-04-385

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	WUM (Werkgroep Uniformering Mestcijfers)
Projectnummer:	LEI 30633 en 4436625000
Projectleider:	Harry Luesink, LEI en Aart Evers. ASG Veehouderij
Uitvoerende instellingen:	LEI en ASG-Veehouderij
Doelgroep / probleemhebber:	LNV, VROM, provincies, LTO
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. P. Ruysenaars, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	LEI 15,0 ASG-V 5,0	LEI 15,0 ASG-V 5,0	
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	20,0	20,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Data uit het BIN en expert-kennis ten aanzien van mest en mineralen in de mest aan de hand waarvan de WUM-werkgroep de mest- en mineralenexcreties kan berekenen.

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van de WUM is om een methodiek vast te stellen en toe te passen waarmee jaarlijks de excretie van stikstof, fosfaat en kali per landbouwhuisdier in de mestwetgeving wordt berekend. Jaarlijks wordt nagegaan hoe de systematiek verbeterd kan worden en welke data daarvoor nodig zijn. Ter uitvoering van dat doel levert het LEI en ASG elk jaar deskundige inbreng in de werkgroep en het LEI levert jaarlijks data uit het BIN aan het CBS om daarmee de WUM-excreties te kunnen berekenen.

Aanpak en tijdpad:

1. Nagaan en realiseren wanneer daar in de WUM-werkgroep toe besloten wordt hoe beter gebruik gemaakt kan worden van de gegevens uit het nieuw opgezette Bedrijveninformatienet;
2. Leveren van gegevens uit het Bedrijveninformatienet voor WUM-excreties voor het jaar 2005;
3. Bijwonen van vergaderingen en beoordelen van de stukken van de WUM-excreties voor het jaar 2005;
4. Praktijkonderzoek Veehouderij levert technische kengetallen en gehalten voor alle diersoorten waarvoor geen jaarlijkse monitoring plaatsvindt en levert gegevens over mesthoeveelheden.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Luesink, H.H. (2006) Nederlandse veestapel gebruikt mineralen beter. Den Haag, LEI, In: Agrimonitor jaargang 12 nummer 1

Bruggen C. van (2006) Dierlijke mest en mineralen 2004. Voorburg, CBS www.cbs.nl

In het begin van dit jaar is gewerkt aan de WUM excreties voor het jaar 2004. Vanaf september 2006 starten de werkgroepvergaderingen en berekeningen die ertoe moeten leiden dat de excreties van het jaar 2005 voorjaar 2007 beschikbaar zijn.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De resultaten van de WUM worden bijvoorbeeld gebruikt voor de berekening van het landelijk mestoverschot (jaarlijks gerapporteerd in o.a. de Milieubalans) en in beleidsevaluaties. De resultaten vormen ook een belangrijk uitgangspunt van het mestbeleid voor de regering.

MAM / MAMBO (Mest- en Ammoniakmodel)

Programma WOT-04-385	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	MAM / MAMBO (Mest- en Ammoniakmodel)
Projectnummer:	LEI 30808
Projectleider:	Hans Vrolijk, LEI
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep / probleemhebber:	MNP, beleidsdirecties LNV
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. R. van den Berg, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	30,0	31,1	-1,1
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	30,0	31,1	-1,1
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Mest en ammoniak model speelt een belangrijke rol bij ex-ante en ex-post evaluaties van het mestbeleid. Hierdoor bestaat er bij verschillende partijen behoefte aan inzicht in de uitgangspunten, werkwijze, gebruikte data en kwaliteit van het model.
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het opstellen van achtergronddocumentatie van het vernieuwde mest en ammoniakmodel.
<i>Aanpak en tijdpad:</i> Het project werd onderverdeeld in de volgende fasen Fase   1. Beschrijving domein 2. Uitgangspunten 3. Model 4. In- en uitvoerdata 5. Kwaliteitsbeheer 6. Projectmanagement
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Dit project maakt deel uit van een overkoepelend project gericht op het realiseren van MAMBO (Model voor Agrarische Mineralenstromen voor BeleidsOndersteuning). Door diverse factoren (o.a. personele wisselingen, onderschatting complexiteit model, verschuiving accent van nieuwe manier van modelleren mestmarkt naar een nadruk op consistentie met het oude MAM model) is de oplevering van het model vertraagd. Als gevolg daarvan is de documentatie niet volledig afgerond. Wel zijn diverse delen van de

documentatie opgezet en ontwikkeld. Het betreft hier:

- De globale modelspecificatie
- Eerste aanzet tot een help file
- Beschrijving van de generieke procedures in MAMBO
- Stukken voor de technische handleiding (gebruikers handleiding, technische specificatie van regels in de verschillende modules en een beschrijving van het datamanagement).

Deze stukken zullen in de eerste helft van 2007 worden afgerond (mede om te voldoen aan de eisen gesteld door de kwaliteitsslag data en modellen).

Verder is er een bijdrage geleverd aan een Engelstalig boek rond ammoniakemissies, dat in 2007 zal verschijnen. Het hoofdstuk beschrijft de methodologie rond de berekening van ammoniak emissies (externe publicatie: Luesink and Kruseman (2007) Emission inventories: in D.A.J. Starmans en K.W. van der Hoek, Ammonia the case of the Netherlands, to be published)

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het model speelt een belangrijke rol bij ex-ante en ex-post evaluaties van het mestbeleid (bijvoorbeeld in de Milieubalans).

Regionale inzichten in milieu-effecten van beleid worden steeds belangrijker. Het instrumentarium biedt flexibiliteit om op gewenst niveau data te gebruiken en resultaten te presenteren.

Documentatie verschaft inzicht in uitgangspunten en toepassingsmogelijkheden van het model.

Herziening ammoniakcijfers

Programma WOT-04-385	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Herziening ammoniakcijfers
Projectnummer:	LEI 30891
Projectleider:	Marga Hoogeveen, LEI
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep / probleemhebber:	VRM, MNP
Contactpersoon van de doelgroep:	Ir. P.G. Ruysenaars, MNP
Startdatum:	01-01-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	3,5	3,5	0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	3,5	3,5	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Het Ministerie van VRM heeft behoefte aan inzicht in de mate waarin de ammoniakemissie is gewijzigd als gevolg van nieuwe wetenschappelijke inzichten over bepaalde parameters en/of methodiekwijzigingen.
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Doelstelling van het onderzoek is het herberekenen en leveren de nationale ammoniakemissie voor het jaar 1998. Op basis van de huidige kennis van stikstof en ammoniakemissie en de gegeven situatie in 1998 wordt de nationale ammoniakemissie globaal ingeschat.
<i>Aanpak en tijdspad:</i>   1. Gegevens verzamelen en uitgangspunten bepalen 2. Herberekening ammoniakemissie 3. Rapportage en presentatie
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Hoogeveen, M., H. Luesink en M. van Schijndel. Werktitel 'Herberekening ammoniakemissie 1998' LEI, MNP, WOT Natuur en Milieu - werkdocument
<i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Conclusie is dat door de betreffende gewijzigde inzichten en methodiekwijzigingen de nationale ammoniakemissie nauwelijks verandert. De effecten van de onderdelen heffen elkaar grotendeels op.

Overschotten op bedrijfsniveau

Programma WOT-04-385	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Milieuplanbureaufunctie
Projecttitel:	Overschotten op bedrijfsniveau
Projectnummer:	LEI 30930
Projectleider:	Co Daatselaar
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep / probleemhebber:	Beleidsdirecties LNV, MNP
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr. A. Tiktak, MNP
Startdatum:	01-12-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	8,2	8,2	0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	8,2	8,2	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> MNP vraagt ontwikkeling in stikstof- en fosfaatoverschotten op akkerbouw- en melkveebedrijven over de jaren 1986-2005 en de ontwikkeling in gebruik van kunstmest en dierlijke mest voor stikstof en fosfaat. Voor de jaren 2002, 2004 en 2005 worden cumulatieve verdelingen van het gebruik van dierlijke mest per hectare op akkerbouw- en melkveebedrijven gevraagd.
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> MNP gebruikt de resultaten als onderdeel van de door MNP op te stellen Milieubalans 2007.
<i>Aanpak en tijdpad:</i> In januari 2007 worden de vragen beantwoord via diverse figuren met daarbij kort commentaar.
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> MNP bepaalt welke figuren waar in de Milieubalans worden opgenomen; derhalve nog niet verder te beantwoorden.
<i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> MNP zal de figuren plus bijbehorend commentaar integreren in de Milieubalans 2007.

KennisOnline

Programma WOT-04	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Alle WOT-04 programma's
Projecttitel:	Kennis Online (website, nieuwsbrief/ e-newsletter, infrastructuur Helpdesk n.v.t.
Projectnummer:	n.v.t.
Projectleider:	Frank Bakema, Bestuurscentrum
	1. Uitvoerende instellingen: Coördinatie en content-manager: Sieka Hogendorf(Wageningen UR Communication Services) Redactie nieuwsbrief/ e- newsletter: BO-clusterleiders, Gert van Manen (bladmanager), Frank Bakema (BC Wageningen UR). Productie nieuwsbrief/e-newsletter; uitgeverij Cereales, Wageningen Techische realisatie website: ICT-afdeling Facilitair Bedrijf Wageningen UR
	Elk BO-WOT-KB cluster heeft één of meerdere contactpersonen
Uitvoerende instellingen:	
Doelgroep / probleemhebber:	Beleidsmedewerkers LNV, beleidsmedewerkers overige ministeries, beleidsmedewerkers provinciale overheden, medewerkers NGO's en brancheorganisaties sectoren (productschappen, LTO etc), bedrijfsleven, (groene) onderwijsinstellingen.
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr.ir. Tibbe Breimer, drs. Martine Ruijters, ir. Peter Keet (LNV-DK)
Startdatum:	01-01-2004
Einddatum:	Onbepaalde tijd

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	18,4	18,4	
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	18,4	18,4	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Binnen het beleidsondersteunende onderzoek van Wageningen UR voor LNV speelt communicatie een belangrijke rol. Bij communicatie gaat het om 3 processen: Zenden, Consulteren en Interactie.

Binnen het project Kennis-Online komen al deze facetten aan bod:

- a. Zenden: via de website met programma- en projectinformatie (www.kennisonline.wur.nl), de nieuwsbrief Kennisonline en de e-newsletter worden LNV-beleidsmedewerkers geïnformeerd over de onderzoekprogramma's.
- b. Consulteren: via het helpdesk-loket op www.kennisonline.wur.nl kunnen LNV-medewerkers (ook degenen die niet direct bij het onderzoek betrokken zijn) op elk gewenst moment een vraag stellen (kleine vragen kunnen snel beantwoord worden, grote vragen vergen meer tijd).
- c. Interactie: via de website, de nieuwsbrief en/of de helpdesk kunnen LNV-medewerkers snel in contact komen met deskundigen van Wageningen UR.

Artikel 14 van de subsidievoorwaarden DLO-LNV stelt dat de resultaten van het door LNV gefinancierde onderzoek openbaar toegankelijk dienen te zijn (tenzij de minister beslist tot (voorlopige) geheimhouding). De website www.kennisonline.wur.nl is een instrument om de openbare toegankelijkheid van het onderzoek te faciliteren en onderzoeksresultaten te ontsluiten.

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van Kennis-online is het toegankelijk maken van kennis uit de onderzoekprogramma's van Wageningen UR voor LNV en de doelgroepen van LNV, en het stimuleren van de benutting daarvan.

Aanpak en tijdpad:

Website:

In 2006 richtten de activiteiten zich vooral op het actueel houden van de projectinformatie op de website en het doorvoeren van enkele technische verbeteringen.

In december 2006 waren de bezoekersaantallen van de website als volgt:

Aantal bezoekers website Kennisonline / week	December 2006
LNV	100
Wageningen UR	300
Overig	1000
totaal	1400

In de eerste helft van 2007 zal extra aandacht gegeven worden aan hernieuwde promotie van de website om de bekendheid te vergroten.

Magazine/nieuwsbrief:

Iedere maand vindt een redactievergadering plaats waaraan een (steeds wisselend) deel van de clusterleiders deelneemt. De coördinatie wordt uitgevoerd door de bladmanager van uitgeverij Cereales, een medewerker van Wageningen UR Communication Services en de stafafdeling Onderwijs- en Onderzoekstrategie. Toetsing van de inhoud van het blad vindt plaats door de stafafdeling Corporate Communicatie.

Het magazine kent 3 thema's. Elk thema verschijnt om de 3 maanden. In elk nummer staat vaak een specifiek beleidsonderwerp of maatschappelijk thema centraal. Het aantal (gratis) abonnees per december 2005 en 2006 bedroeg:

thema	Aantal in 2005	Aantal in 2006
Landelijk Gebied en Natuur	1460	1510
Duurzame Productie	1080	1183
Ketens, Voedsel en Diergezondheid	918	1060
totaal	3450	3753

In de eerste helft van 2007 zal extra aandacht gegeven worden aan hernieuwde promotie van het magazine om de bekendheid te vergroten.

Elektronische nieuwsbrief

De elektronische nieuwsbrief verschijnt elke 2 weken. De berichten voor de elektronische

nieuwsbrief worden beoordeeld door een redactie. Cereales redigeert zonodig en verzorgt de opmaak. Wageningen UR Communication Services verzorgt de mailing naar de abonnees.

In 2006 werden 189 berichten aangeleverd vanuit de BO-clusters en WOT-programma's. Berichten werden aangeleverd vanuit de BO-clusters Mest en Mineralen (vanaf 2007 Mineralen en Milieukwaliteit), Vitaal Landelijk Gebied, Verduurzaming Productie en Transitie, Economisch Perspectiefvolle Agroketens, Ecologische Hoofdstructuur, Biologische Landbouw en Plantgezondheid en de WOT-programma's Natuur- en milieuplanbureau, Centrum voor Genetische bronnen Nederland en Centrum voor Visserijonderzoek.

aantal e-newsberichten in 2006 vanuit BO-cluster en WOT-programma's

MM	VLG	VPT	EPA	EHS	BL	PG	Overige BO-clusters	WOT-NMPB	WOT-CGN	WOT-CVO	Overige WOT-progr'.	totaal
32	30	30	26	20	18	8	2	12	7	7	0	189

Het aantal (gratis) abonnees per december 2005 en 2006 bedroeg:

abonnees	Aantal in 2005	Aantal in 2006
LNV	188	225
Wageningen UR	371	463
Overig	94	360
totaal	653	1048

In de eerste helft van 2007 zal extra aandacht gegeven worden aan hernieuwde promotie van de elektronische nieuwsbrief om de bekendheid te vergroten.

Helpdesk

De helpdesk is een loket voor beleidsmedewerkers van LNV om op een eenvoudige snelle wijze kennisvragen te kunnen stellen aan Wageningen UR. Het gaat om vragen waarvoor een relatief beperkte inzet vanuit het onderzoeksbudget nodig is en die snel kunnen worden beantwoord.

De procedure is als volgt: via de website Kennisonline kunnen LNV-medewerkers een kort aanvraagformulier invullen en versturen naar één van de BO-clusters. Er wordt automatisch een bericht van ontvangst verstuurd naar de indiener. De clusterleider besluit of, en zo ja door welke medewerker(s) van Wageningen UR de vraag kan worden beantwoord. In een aantal clusters worden vragen ook beoordeeld door het clusterbestuur en/of LNV-contactpersonen.

Indien een helpdeskvraag in behandeling wordt genomen, wordt de indiener binnen enkele dagen in contact gebracht met de desbetreffende medewerker van Wageningen UR.

De beantwoording van de helpdeskvragen wordt gefinancierd uit de "vrije ruimte". Dit is een budget binnen het onderzoekscluster dat is gereserveerd voor kennisvragen die gedurende de loop van het jaar opkomen.

Uit een in 2005 uitgevoerde evaluatie bleek dat ruim 80% van de helpdeskvragen beantwoord wordt in het kalenderjaar. Bij de overige 20% blijkt dat:

- de vraag na indiening niet meer actueel of urgent is;
- de vraag een zondanig grote omvang heeft dat ze niet vanuit het helpdeskbudget kan worden beantwoord. Meestal wordt de vraag dan opgenomen in het lopende of komende werkplan van het cluster;
- de (laat ingediende) vraag doorgeschoven wordt naar het volgende kalenderjaar.

Binnen het cluster Vitaal Landelijk Gebied wordt de klanttevredenheid onder helpdeskgebruikers gemeten. De tevredenheid is hoog: 95% van de vragenstellers geeft aan tevreden tot zeer tevreden te zijn.

Het aantal in 2006 ingediende vragen was erg vergelijkbaar met het aantal vragen in 2005.
Helpdeskvragen via Kennisonline in 2006 en 2005

indiener van kennisvragen:	# vragen in 2006	% in 2006	# vragen in 2006 per cluster					overige BO-clusters	# vragen in 2005	% in 2005
			VLG	EHS	EPA	VPT				
LNV-Regionale Zaken	63	26%	37	18	4	3	1	56	25%	
LNV-Natuur	33	14%	6	26			1	49	22%	
LNV-Platteland	38	16%	33	1		1	3	39	18%	
LNV-Landbouw	24	10%	5		3	14	2	18	8%	
LNV-Kennis	23	10%	9	9		5		17	8%	
LNV-Visserij	20	8%	1	3	5	8	3	7	3%	
LNV-Industrie & Handel	8	3%			8			7	3%	
LNV-Voedsel & Diergezondheid	2	1%	1			1		2	1%	
LNV-taskforce economie	4	2%	1	3				2	1%	
LNV-IZ	2	1%	1	1				0	0%	
Dienst Landelijk Gebied	14	6%	11	2	1			9	4%	
Raad Landelijk Gebied	1	0%	1					7	3%	
Staats Bosbeheer+bosschap	5	2%		5				3	1%	
overig (Innonet, DR, VWA etc)	1	0%	1					6	3%	
totaal	238		107	68	21	32	10	222		
% ingediend van totaal			45%	29%	9%	13%	4%			

# vragen in 2005	128	54	15	14	11
% in 2005	58%	24%	7%	6%	4%

Helpdeskvragen werden met name gesteld aan de cluster Vitaal Landelijk Gebied, Ecologische Hoofdstructuur, Economisch Perspectiefvolle Agroketens en Verduurzaming Productie en Transitie.

Verklaringen voor de variatie in het aantal vragen per directie en per cluster zijn:

- De behoefte aan (acute) kennis binnen een beleidsdirectie;
- De omvang van een beleidsdirectie c.q. het aantal beleidsmedewerkers dat zich bezig houdt met dossiers waarvoor onderzoekskennis van belang is;
- De mate waarin medewerkers van een beleidsdirectie al direct betrokken zijn bij de aansturing van het onderzoek en daardoor wellicht minder behoefte hebben aan een helpdesk;
- De mate waarin de primaire doelgroep van het onderzoek buiten de directie ligt (bijvoorbeeld wanneer vooral de sector de doelgroep is);
- De bekendheid met de helpdesk binnen de directie.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

- Website met actuele informatie over alle clusters, clusterthema's en projectbeschrijvingen binnen het BO, WOT en KB
- 12 magazines
- 20 e-newsletters
- 240 ontvangen helpdesk-kennisvragen waarvan circa 80% beantwoord

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Bureau Ruigrok | NetPanel heeft eind 2006 een lezersonderzoek uitgevoerd onder de ontvangers van het magazine en de elektronische nieuwsbrief, exclusief abonnees binnen Wageningen UR.

De centrale onderzoeksvraag hierbij was:

Wat is de beleving en waardering van het Kennis Online magazine en de e-mail nieuwsbrief onder medewerkers van LNV en de doelgroepen van LNV?

De doelgroep is per brief (magazine abonnees) of per mail (E-news abonnees) benaderd voor het onderzoek. In totaal zijn er 1324 magazine abonnees en 500 E-news abonnees benaderd. De respons varieerde van 16% (magazine abonnees) tot 40% (E-news abonnees). In totaal hebben 295 mensen de vragenlijst ingevuld.

De conclusies van Bureau Ruigrok waren als volgt (citaat uit rapportage):

“De doelstellingen van Kennis Online worden grotendeels behaald

-Bijna alle ontvangers vindt het interessant om op de hoogte te blijven van de onderzoeken door Wageningen UR.

-Bijna drie kwart vindt dat de uitgaven positief bijdragen aan het beeld dat men heeft van het onderzoekswerk van Wageningen UR.

-Veel lezers ondernemen wel eens actie naar aanleiding van het magazine of de E-news;

- Drie op de tien mailt of belt wel eens de contactpersoon van Wageningen UR, de helft zoekt wel eens (soms) informatie op de Kennis Online site. Ruim één op de tien doet dit zelfs vaak of meestal tot altijd. Ruim een derde doet dit zelden of nooit.
- De nieuwsbrief genereert nog meer traffic naar de site; de helft van de lezers zoekt wel eens informatie op de Kennis Online site, één op de tien doet dit zelfs vaak. Ook hier geldt dat een derde nooit gebruik maakt van de mogelijkheid om meer informatie op de Kennis Online site op te zoeken.
- Links in de nieuwsbrief ('Lees meer') worden zeer goed gebruikt door lezers; een derde doet gebruikt deze soms, tweevijfde vaak en één op de tien zegt zelfs altijd bij het lezen van deze mogelijkheid gebruik te maken. Eén op de tien lezers maakt nooit gebruik van 'Lees meer'.
- Tenslotte is het nog leuk te noemen dat lezers als overige actie noemen dat men een collega of iemand anders wijst op een artikel dat men gelezen heeft.

De doelstelling die het minst goed lijkt te worden behaald is de mate waarin Kennis Online het gebruik van onderzoeksresultaten door LNV stimuleert, niet iedereen is overtuigd van de praktische toepasbaarheid voor het dagelijks werk; de helft vindt de genoemde onderzoeksresultaten van toegevoegde waarde, ruim één op de tien is deze mening niet toegedaan.”

Bureau Ruigrok deed 3 aanbevelingen naar aanleiding van de bevindingen (citaat):

- “Verhoog de bekendheid van de nieuwsbrief en de website bij de doelgroep;
- Bied mogelijkheden voor meer informatie en inhoudelijke verdieping;
- Verhoog de toegevoegde waarde van de informatie en wees actueel.”

In 2007 wordt onderzocht hoe invulling gegeven kan worden aan deze aanbevelingen.

Engelse samenvattingen WOT-04-385

Statutory Research Tasks for Nature and the Environment (WOT N&M)

Programme: WOT-04-385 Environmental Policy Assessment Task (excluding Nature)

Project results in 2006

Name and No. of theme:

WOT-04-385: Environmental Policy Assessment Task (excluding Nature)

Policy task(s) of the Dutch Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality to which the research findings contribute:

- Monitoring environmental quality in rural areas under the Environmental Management Act
- Monitoring sustainable agriculture.
- Exploratory studies on agriculture and rural areas.

Knowledge-driven questions that relate to the policy task(s) and are to be answered by the research findings:

The Dutch Environmental Management Act (Article 4.2, Par. 4) requires the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) to report to the government about the state of the Dutch environment (in its annual Environmental Balance report and regular fact-finding studies for ex-ante and ex-post policy evaluations) and developments regarding environmental quality and sustainability (in its Environmental Outlook and Sustainability Outlook reports). MNP assists decision-making processes on environmental and sustainability issues through integrated studies and outlook studies to inform the public debate. Other departments are obliged to supply MNP with the relevant information. The Ministry of Agriculture requires data and information on sustainable agriculture, falling water tables, manure and ammonia, acidification, pesticides, heavy metals, energy, greenhouse gases and fine particulate matter (through the Dutch Emissions Inventory database).

The outlook studies on sustainable agriculture tie in with the second Sustainability Outlook report which is being prepared by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP). In addition, 2006 saw the start of studies to assist ex-ante evaluations, for instance for the purpose of the new Soil Framework Directive.

In summary, the programme contributes to the following studies, in consultation with MNP and LNV:

- (iii) *Environmental Balance report*: supplying data for the Emissions Inventory database, monitoring progress in the context of the Kyoto Protocol (carbon storage in forests and soil), monitoring the progress of the transition towards sustainable agriculture, and reviewing draft reports.
- (iv) *Ex-ante and ex-post policy evaluation studies*, for instance on crop protection and manure policies. Work in 2006 concentrated on the interim evaluation of sustainable crop protection.
- (vi) *Sustainability Outlook and Environmental Outlook reports*: fact-finding studies and outlook studies to analyse problem areas and new developments in the relations between agriculture, the environment and nature, in order to help generate images and perspectives for the debate on sustainable agriculture.
- (vii) *Monitoring sustainable agriculture*: to support the transition towards sustainable agriculture initiated by the Dutch Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality (LNV), stakeholder dialogues are used to monitor ambition levels per farming sector and the progress made so far in each sector.
- (viii) *Basic research*: maintenance and management of databases and models for use in the studies listed above under (i), (ii), (iii) and (iv). Good models and databases are of vital importance, as they allow new questions by policy-makers to be answered quickly and adequately.

Proposed and achieved results or interim results for 2006:

Strategic outlook studies and integrated studies on sustainable agriculture

a. Outlook Studies on Rural Areas Quality project;	combined with the 2007 tying in with MNP's Sustainability Outlook report
b. SENSOR plan	progress according to
c. Monitoring Transition to Sustainable Agriculture March 2007	report to be delivered in
d. EURuralis	completed as planned
e. Social Cost-Benefit Analysis for the Water Framework Directive	according to plan

Products for Environmental Balance and Environmental Outlook reports and ad hoc policy studies (WOT)

• Contributions to 2006 Environmental Balance report plan	completed according to
• Contributions to Emissions Inventory plan	completed according to
• Kyoto Protocol in 2007	data supplied; publication
• Uniform Manure Data for 2004 and 2005 WUM plan	completed according to
<i>Managing and improving models and databases</i>	
• Work on Manure and Ammonia Model plan	progress according to
• Maintenance and Management of STONE	progress according to plan
• Developing Metamodels	postponed to early 2007

Completion of 2005 projects

• International Context of Sustainable Agriculture 2007	to be completed in March
• Analysing Case Studies on Sustainable Agriculture	completed
• Outlook Studies on Agriculture March 2007.	report to be completed in

Communication and coordination

• Communication plan	progress according to
• Coordination and Programme Supervision	completed according to plan

Programme Supervision 385, 2006

Abstract
<i>Project number + title</i> 5210233-02 and LEI 30676 Programme Supervision 385, 2006
<i>Knowledge requirements:</i> Programme 385 supplies information, data and exploratory research to the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) to assist its policy-supporting and policy evaluation tasks. The Programme Supervision project supervises the other projects in the programme and ensures coordination with MNP and the relevant departments at the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality (LNV).
<i>Research objective:</i> The project aims to ensure the smooth progress of the programme. This implies converting policy questions into projects and monitoring the research and financial progress. It also ensures that projects are implemented in such a way that their results can be used by MNP and the ministerial policy departments.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i>   - The annual report on the programme was produced in the early months of 2006 (Jaarrapportage 2005; WOT-04-0385, Environmental Policy Assessment Task 2006. WOT Working Document 25).- Objectives have been described for each project and are being monitored. Financial progress has been reported to the Education and Research Policy Department every 3 months.- The progress of individual projects has been regularly discussed (at least once every 3 months) with the relevant project managers.- Draft reports have been evaluated.- Two meetings have been held with project managers of the subprogramme on 'data supply for the Environmental Balance report and the Emissions Inventory'.- The advisory committee has met twice.- The Environmental programme Committee has met 8 times.- An action plan for 2007 has been written and approved.- Work has started on a long-term strategy document, which remains to be completed.

Environmental Balance Report for 2006

Abstract

Project number + title

5210234-02, LEI 30624, LEI 30670, LEI 30785 and LEI 30916
Environmental Balance Report for 2006

Knowledge requirements:

The Environmental Balance report is produced annually by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) and presented to the Dutch government and parliament. It discusses the state of the Dutch environment and the effectiveness and efficiency of environmental policies. Wageningen University and Research Centre supplies data and knowledge to MNP for the 2006 Environmental Balance report. Data processing for the 2007 Environmental Balance report has begun.

Research objective:

The projects aims to supply data that can be used as input for the description of trends in the Environmental Balance report, as well as to supply knowledge in the various feedback rounds the report goes through.

Proposed and achieved research results and products:

Environmental Balance 2006. Netherlands Environmental Assessment Agency.

Emissions Inventory

Abstract
<i>Project number + title</i> 5211478-01 and LEI 30713 Emissions Inventory
<i>Knowledge requirements:</i> The target group is in need of joint efforts to coordinate the supply of high-quality, consistent data for the Emission Inventory.
<i>Research objective:</i> The project aims to create the right conditions, identify problems and provide solutions to ensure timely collection and processing of and reporting on a high-quality set of data that can be used for national and international reports on emissions and environmental quality for the agricultural and land-use sectors, fitting in with the wishes and requirements of national and international organisations.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Although no reports have been published by this project, a workshop on possible and preferred improvements to the calculation of and reporting on agricultural N ₂ O and methane emissions under the climate treaty has resulted in a report presenting focal points for action and priorities.

Communication for the 385 Programme, 2006

Abstract
<i>Project number + title</i> 5211840-02 Communication for the 385 Programme, 2006
<i>Knowledge requirements:</i> The Dutch government is in need of knowledge on nature, landscape and the environment in the context of governance, the economy and society. The Statutory Research Tasks Unit for Nature & the Environment supplies this information in particular to the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality (LNV) and the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP). The project relates to communicating the Environmental Policy Assessment Task.
<i>Research objective:</i> The project entitled Communication on the Environmental Policy Assessment Task programme (WOT-04-385) aims to: • develop the programme's profile and promote the circulation of knowledge;• promote and coordinate internal communication among the programme staff, communication between programme 385 and other WOT N&M and Basic Research (BO) programmes, communication with MNP, communication with LNV policy departments and communication with third parties;• stimulate and coordinate the production of publications on programme projects.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The following numbers of publications were produced in 2006:   ▪ WOT Studies: 1▪ WOT Reports: about 3▪ WOT Working Documents: about 5▪ Other (posters, papers, etc.): about 5 In addition, several meetings were held, relating to the 2006 Environmental Balance report, the presentation of WOT Study No. 2 (Agriculture and the Environment in Transition), etc.

SENSOR

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231547-01 SENSOR
<i>Knowledge requirements:</i> Alterra 's work in the SENSOR project is in response to the WOT-04-385 call to provide quantitative knowledge on how to assess the impact of present and future environmental policies on the sustainability of land use in rural areas .
<i>Research objective:</i> Alterra 's specific objectives in SENSOR are twofold :l (i) assessing the impact of European policies on multifunctional land use at regional level by verifying impact indicators on the basis of sustainability thresholds and targets derived from scientific knowledge, expert consultations and regional stakeholders; and (ii) designing and building the software for the ex-ante Sustainability Impact Assessment Tool .
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> (6) Jongman R.H.G., Bunce R.G.H., Metzger M.J., Múcher C.A. Howard D.C. & Mateus V.L. (2006) Objectives and applications of a statistical Environmental stratification of Europe. Landscape Ecology 21: 409-419 (7) Groom G., Múcher, C.A., Ihse M. & Wrbka T. (2006) Remote Sensing in landscape ecology: experiences and perspectives in a European context. Landscape Ecology 21: 391-408. (8) Wascher D.M. (ed) 2005. European Landscape Character Areas – Typologies, Cartography and Indicators for the Assessment of Sustainable Landscape. Final Project Report as deliverable from the EU's Accompanying Measure project European Landscape Character Assessment Initiative (ELCAI) (9) Herzog, F., Austad I., Gómez Sal, A., Jongman, R.H.G., Pérez-Soba, M. and Bunce R.G.H. 2006. Policy options to support transhumance and biodiversity in European mountains. Proceedings of the 13th meeting of the FAO CHIEAM Sub-Network on mountain pastures, 15-17 September 2005, Udine (Italy), pp 43- 48. (10) Contribution to the first SENSOR book 'Sustainability Impact Assessment of land use policies' (eds. Helming, Tabbush & Pérez-Soba) (to be published by Springer in 2007) providing the following chapters : - 'International approaches to Sustainability Impact Assessment' by Thiel, Tscherning, Wascher et al. - 'Between modeling and participation: methodological challenges for Impact Assessment of land use at regional scale' by Helming, Tabbush, König, Wascher et al. - 'Land use functions – an approach to integrate social, economic and environmental impacts of land use change' by Perez-Soba, Sandrine Petit, De Groot, Zorini, Helming, Wascher et al. - 'Transfer into decision support: The sustainability impact assessment tool' by Sieber, Verweij, Haraldson et al. - 'Clustering Europe: a spatial regional reference framework for land use assessment' by Van Eupen, Múcher, Wrbka, Renetzeder et al. - 'Future sustainability impact assessments: SENSOR as part of a long term strategic approach' by Wascher, Helming, Perez-Soba, Verburg, Thiel et al.

Kyoto Protocol

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232055-01 Kyoto Protocol
<i>Knowledge requirements:</i> All countries that have signed the 1997 Kyoto protocol are obliged to report annually on the emissions of greenhouse gases from land use, agriculture and forestry. This includes reporting on the amounts of carbon stocked and (where applicable) fixed in trees and soils as a result of afforestation and land use and possible changes in land use. In 2004, a protocol for these reports was designed. This protocol was applied in 2005 in the first draft report meeting the requirements of UNFCCC (National Inventory report).
<i>Research objective:</i> The project aims to collect, process and report on data on carbon fixation in trees and soils resulting from afforestation and land-use changes, using agreed protocols, to meet the Netherlands' reporting obligations under the Kyoto protocol.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i>   • The national system for reporting on trees and soils has been updated; see: Wyngaert, I.J.J. van den et al., 2006. Updates of the Dutch National System for greenhouse gas reporting of the LULUCF sector. Wageningen, Alterra, Alterra Report No. 1035-5, 46 pp.• Review by external reviewer on the design of the forests system; review available in March 2006).• Delivery and correction of data to the TNO research institute for the purpose of reporting on agriculture and land use and emissions and carbon stocks under the climate treaty (ongoing).• Participation in the Working Group on Greenhouse Gas Emissions and Sinks of the agriculture working group of the Dutch Emissions Inventory Programme (ER) (4 meetings).• First activities on new database with data on emissions and stocks to replace the existing Excel spreadsheets, which should also avoid errors resulting from frequent changes in UNFCCC formats.• Contribution to a background document for the report to UNFCCC on other greenhouse gases (see the report by van der Hoek, van Schijndel & Kuikman (2006; in press).• Completion of the Update on Emission Factors for SenterNovem (see the report by Kuikman et al. (2006), Update on emission factors in the Netherlands. (In Dutch) Alterra Report No. 1217, Wageningen).• Design, implementation and report on a workshop on long-term outlook and strategy for future reporting options on N₂O and omissions in the current system (September 2006).• Arrangements with co-authors (Cecile de Klein in New Zealand and Pete Smith in UK) to publish a research paper (mid-2007) on 'considerations regarding guidelines for country-specific reports on N₂O' (intended for 2006, but postponed to 2007 because co-authors were too busy).

Completion of 2005 Sustainable Agriculture Outlook project

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232072-01 Completion of 2005 Sustainable Agriculture Outlook project
<i>Knowledge requirements:</i> Three subprojects of the Sustainable Agriculture Outlook project were completed in 2005. The resulting reports remain to be made up and printed. In addition, an article intended for a non-specialist audience will be written on subproject 2 (a study involving farmers in four Dutch regions), and will be published in a Dutch magazine (<i>SPIL</i> or <i>Landwerk</i>). The goal is to disseminate the results to a wider audience. The project completion phase will thus involve the production of three reports and a non-specialist article.
<i>Research objective:</i> The aim of the project is to complete the reports on the three subprojects and to write a non-specialist article for a relevant magazine.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i>   • W.A. Rienks, I.J. Terluin & P.H. Vereijken, 2006. Towards sustainable agriculture and rural areas in Europe. A provisional assessment of four EU regions. Working Document No. 21. Statutory Research Tasks Unit for Nature & the Environment. Wageningen UR.• Kolk, J.W.H. van der, H. Korevaar, W.J.H. Meulen Kamp, M. Boekhoff, A.A. van der Maas, R.J.W. Oude Loohuis & P.J. Rijk (2006). Outlook on sustainable agriculture. Effects of development scenarios in four Dutch areas. (In Dutch) WOT Report No. 29.• The article on the results of subproject 2 has not yet been delivered, due to the delay in the completion of the subproject. The article is now expected to be completed in 2007. A journalist has been contacted.•

Completion of STONE Hydrology

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232128-01 Completion of STONE Hydrology
<i>Knowledge requirements:</i> A solid schematisation and parameterisation of the hydrology of the Netherlands is essential to produce useful results with the STONE set of instruments. The hydrology currently in use for STONE has been found to be flawed, and new data have become available which require updating and repair. The approach used in the project is to re-establish the geohydrological parameters of the top system and re-calculate leakage resistance, implement certain other changes in the input datasets of the plots and then iterate between SWAM and NAGROM, in order to improve the coordination between the hydrology of the top system and the regional groundwater flow.
<i>Research objective:</i> The project aims to update and improve the hydrology used in STONE, test the improvements and report and publish on the results. The following research questions are addressed: - Will updating the hydrology lead to significant improvements in the results produced by STONE?- Will improved iteration solve certain problems?- What effects will upscaling the parameter values and preconditions have for the plot approach, compared to the approach in which each 250 x 250 m grid cell is modelled individually?
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> <i>Title: Updating hydrology for STONE 2.3</i> Subtitle: Adjusting preconditions and parameters, linking NAGROM and SWAP, and plausibility test. Authors: P.J.T van Bakel, H.Th.L. Massop, J.G. Kroes, J. Hoogewoud, R. Pastoors & T. Kroon. WOT Report (in prep.) The draft report has been completed. Publication of the report was postponed as new calculations on parts of the Netherlands are to be carried out in late 2006 and early 2007.

EURuralis WOT

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232681-01 EURuralis WOT
<i>Knowledge requirements:</i> For many years, policy makers have been discussing what rural areas in Europe will look like in thirty years' time. Wageningen University and Research Centre (WUR) and the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) have developed the EURuralis instrument, a CD presenting various scenarios. The second version of EURuralis will shortly be published. This will offer a further refinement of possible future conditions, using a range of interlinked models to predict various indicators (PPP) and land-use developments in Europe.
<i>Research objective:</i> The project aims to further develop EURuralis, resulting in a new version: EURuralis 2.0. The aim of the EURuralis 2 instrument will be to evaluate scenarios and policy options for the European rural areas. The instrument is intended to be interactive, and will focus on strategic policy options.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Two EURuralis newsletters have been published and distributed internationally. EURuralis has been presented at conferences held on Crete (by Harm van den Heiligenberg of MNP) and in York (by Willem Rienks, Peter Verburg and Hans van Meijl). EURuralis results have been presented and discussed in two meetings of the international Policy Advisory Group and at a conference with young EU farmers' leaders in Mainz. In addition, meetings to discuss EURuralis have been held at the Dutch Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality. Articles on EURuralis have been published in Kennis Online, Change, etc. The project team has contributed a presentation at the KB01 conference.

Evaluation of Sustainable Crop Protection

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232834-01 Evaluation of Sustainable Crop Protection
<i>Knowledge requirements:</i> The Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) has been commissioned by the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality (LNV) and the Ministry of Housing, Spatial Planning & the Environment (VROM) to implement the Evaluation of Sustainable Crop Protection (EDG2006). This is a highly complex task, involving three subsections: Environment, Food Safety and Economy. In view of this complexity, MNP has decided to strengthen the existing project management team by appointing a process manager.
<i>Research objective:</i> Strengthening the EDG2006 process management team by adding a process manager.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> EDG2006 was completed, and the commissioning ministries were satisfied with the result. Reports will be presented to the two ministers on 15 January 2007.

STONE Steering Committee

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232966-01 STONE Steering Committee
<i>Knowledge requirements:</i> STONE is the set of modelling instruments jointly used by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP), Wageningen University and Research Centre and the Institute for Inland Water management and Wastewater Treatment (RIZA) to assess the effects of policies and autonomous developments on agricultural N and P emissions to the groundwater and surface water. STONE is being used for about ten applications (Environmental Outlook reports, Environmental Balance reports, OSPARCOM, manure policy evaluations, etc.). STONE is jointly managed, developed and funded on the basis of an agreement between MNP, Wageningen-UR and RIZA (one third each). The present project relates to project management, coordination, communication and decentralised management. Based on prior agreements, the Basic Research (BO) Cluster on Fertilisers and Minerals is funding the work to improve the models, use them in calculations and interpret and report the outcomes.
<i>Research objective:</i> The project aims to 6. coordinate the efforts to improve and test the instruments and write the accompanying documentation; 7. prepare the Steering Committee's meetings; 8. coordinate with the project partners MNP and RIZA; 9. ensure the decentralised management of the instruments; 10. provide a new basic data set for STONE.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i>   - Documents and decisions have been confirmed in the minutes of meetings by the STONE Steering Committee (secretary: A.Riechelmann@riza.rws.minvenw.nl).- Working groups have produced two strategic documents for the Steering Committee, which has accepted them.- A disclaimer for the use of the data has been produced and placed on the website.- A web page allowing the data to be downloaded has been produced.- The team has contributed to a workshop to define the most important topics to be addressed, and has published them in a report.- A preliminary working plan has been produced for the models to be developed over the next few years. Klein, de J, H. van Grinsven, O.F. Schoumans, Modelling nutrient national and regional emissions. Methods to address policy questions from relevant ministries (LNV, V&W and VROM) on nutrient problems in soil, groundwater and surface water. (In Dutch) Memorandum commissioned by the STONE Steering Committee. Version dated 9 May 2006.   Berg, van de R., O.F. Schoumans & P.C.M. Boers, Views of the STONE Steering Committee on model development, testing and data delivery to meet nutrient targets for groundwater and surface water. (In Dutch) Memorandum in preparation of the meeting of the Steering Committee on 6 July 2006. Version dated 21 June 2006.   Report on the workshop to establish the 2006-2012 plan of action, held in Utrecht on 11 October 2006. Version dated 24 October 2006.

Exploratory Studies on Nutrient Use Efficiency

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232989-01 Exploratory Studies on Nutrient Use Efficiency
<i>Knowledge requirements:</i> There is a need for greater insight into options to increase the efficiency of agricultural nutrient use and the long-term consequences for nutrient losses and cost development.
<i>Research objective:</i> The project aims to develop and apply a methodology to evaluate the costs and benefits of measures to increase nutrient use efficiencies in Dutch dairy and arable farming, at both farm and regional level, over the period to 2030. Such insights will allow predictions of the feasibility of environmental targets as well as policy recommendations on 'good agricultural practices'. The study will also reveal opportunities for 'win-win' situations and trade-offs between the environment and the economy.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i>   - Trips to Denmark and Sweden have been made to study the opportunities identified there to increase the efficiency of nutrient use.- Published yield curves for grass, maize, potatoes and sugar beet have been compared. These curves, which are thought to describe the average situation in the Netherlands, were found to differ greatly.- Existing models were used to derive a draft model to calculate the nutrient requirements and nutrient efficiency of model farms.- Draft reports have been written and discussed with the relevant contact persons at the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP).

Outlook Studies on Rural Areas Quality

Abstract
<i>Project number + title</i> 5233112-01 and PRI 3310.1151.01 Outlook Studies on Rural Areas Quality
<i>Knowledge requirements:</i> The aim of the projects is to provide a solid scientific foundation for the Sustainability Outlook report to be published by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP).
<i>Research objective:</i> The project aims to develop a qualitative analysis of two areas in the Netherlands, to describe current developments there as well as those that can be expected in the future, and their consequences for efforts to meet the various targets in these areas. In addition, it aims to assess policy options to change these consequences. The analysis will be based on a specific trend scenario that will be defined within the Sustainability Outlook project, seeking to balance short-term goals and long-term policy. The two areas concerned are the eastern part of the Achterhoek region, with little pressure from urbanisation, and the region around the 'Groene Woud', an area of natural beauty in the central part of the province of Brabant, which is clearly affected by urban pressure from the surrounding towns of 's Hertogenbosch, Tilburg and Eindhoven. Both areas have been designated 'National landscapes' in the National Spatial Strategy.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Since the planned completion of the Sustainability Outlook report has been delayed, the planning for the current project has also had to be adjusted. It is currently envisaged that the Sustainability Outlook report will not appear until the middle of 2007. The characteristics of the two areas to be studied were collected in 2006, and interviews and workshops for the two areas were held. The analysis will be completed in 2007, and the project will be further expanded if possible. This implies that the project report will be completed in 2007. Korevaar, H., W. Meulenkamp & J.W.H. van der Kolk. (draft) Outlook studies on the quality of areas in the Netherlands. WOT Report.

Metamodels for Nitrogen

Abstract
<i>Project number + title</i> 5233137-01 Metamodels for Nitrogen
<i>Knowledge requirements:</i> There is a need for a simple model to rapidly provide a rough estimate of the level of nitrogen leaching from farmlands. The model outcomes have to allow comparisons with those of the national STONE instrument. One option to achieve this is metamodeling.
<i>Research objective:</i>   1. Formulating a simple process-oriented model for nitrogen leaching to groundwater and surface water.2. Calibrating the process-oriented model against the STONE outcomes.3. Validating the model against nationwide STONE calculations.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> A preliminary design has been made for a simple process-oriented model, based on the Nitrogenius model (De vried et al., 2003). Work is currently concentrating on the parameterisation of the model, based on STONE outcomes. This step was greatly delayed last year because the completion of an experimental dataset to test the model took more time than expected. Composing this dataset was part of the project entitled Phosphate-Leaching Soils (BO-05). The draft model will be completed at the beginning of 2007 and will then be discussed with the commissioning parties. The model will be tested and the test results reported on. The working title for the report is C. van der Salm, T. Hoogland & D. Walvoort, 2007. A metamodel to predict nitrogen leaching from farmlands. (In Dutch)

Perspectives Document on Sustainable Land Use

Abstract
<i>Project number + title</i> 5233243-01 Perspectives Document on Sustainable Land Use
<i>Knowledge requirements:</i> Although there is a great need to develop 'sustainable land-use', it is as yet unclear what this means. There is therefore a need for perspectives on sustainable land use.
<i>Research objective:</i> The project aims to: 4. produce a document outlining perspectives on sustainable land use and exploring policy options that could contribute to sustainable land use, based on literature studies and interviews with stakeholders; 5. produce a plan of action to underpin the perspectives on sustainable land use that will be presented; 6. organise a workshop to discuss the perspectives.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Activities have included: - studying the relevant literature;- giving a presentation at the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) in Bilthoven;- organising a workshop for the Dutch Soil Platform and preparing the relevant documents for the workshop;- writing a report on the workshop, entitled 'Dutch Soil Platform – towards a national soil research agenda. Report on a workshop held on 13 September 2006'. (In Dutch);- contributing to a report by MNP (MNP Report No. 500094002) entitled 'The consequences of the European Soil Directive for Dutch policymaking', by L.G. Wesselink, J. Notenboom & A. Tiktak, produced jointly with Alterra's Soil Science Centre (P.F.A.M. Römkens & O. Oenema) and the Centre for Environmental Law & Policy of Utrecht University (M. van Rijswijk & B.A. Beijen). An article for the Dutch journal <i>Bodem</i> remains to be written.

Sustainable Agriculture in Europe

Abstract
<i>Project number + title</i> 5233254-01 Sustainable Agriculture in Europe
<i>Knowledge requirements:</i> In 2005, a study explored how agriculture in four European regions might develop under two extreme scenarios ('world views') from the Sustainability Outlook project by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP). In its comments on the study, the supervisory committee indicated that it would be useful to actually interview the stakeholders to assess what views on the future are being held within the regions and what dilemmas and problems they perceive as regards sustainability.
<i>Research objective:</i> The project aims to examine the current debate on sustainability and quality in rural areas in other European countries. It tries to ascertain the long-term contributions that could be made by agriculture to the sustainability of rural areas. This has been assessed for the Parma province (Italy) and South-East England (UK).
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The Parma and South-East England regions have been visited and a number of stakeholders have been interviewed. The results have been discussed in a series of articles, which will be collected in a WOT Report or background document, which is to appear in the first quarter of 2007. Working title: Rijn, J.T.F. & W.A. Rienks, 2007. Sustainable farming in a context of industrial methods, NIMBY and the world market. Impressions of developments in the rural parts of the periurban regions Parma and South-East England. (In Dutch) Alterra, Wageningen UR.

The International Context of Sustainable Agriculture

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20275 The International Context of Sustainable Agriculture
<i>Knowledge requirements:</i> The project addresses three questions: (a) What experience with sustainable agriculture has been gained in other countries than the Netherlands? (b) What impact do international developments (market liberalisation, reforming the European CAP, internationalisation of the agricultural production chain) have on the transition to sustainable agriculture in the Netherlands? (c) What will be the international consequences of this national transition in the Netherlands?
<i>Research objective:</i> Completing the 2004/2005 project.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Brouwer, F.M, H. Leneman & R.G. Groeneveld (2006). Exploring the international policy dimension of sustainability in Dutch agriculture, WOT Report 2006/14

Monitoring the Transition to Sustainable Agriculture

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20501, 5232279-01 and 5232996-01 Monitoring the Transition to Sustainable Agriculture
<i>Knowledge requirements:</i>
<i>Research objective:</i>   • Supplying information on the perceptions and images of sustainable agriculture among the parties (sectors) involved, which can be used as input for reports to the Dutch parliament by the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality (LNV).• Supplying information on similarities and differences between the parties involved as regards their ambitions for sustainable agriculture, which can be used as input for reports to the Dutch parliament by LNV.• Supplying a methodology for participatory monitoring.• Stimulating dialogue partners to learn about sustainable agriculture. All of these specifically involve monitoring changes.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> <i>Proposed final results:</i>   • Identifying stakeholders' opinions on the progress made in the transition to sustainable agriculture, as well as their perceptions, expectations and experiences as regards sustainable agriculture.• Evaluating ambition levels for sustainable agriculture, to assess what consensus there is and what differences of opinion remain.• Developing a structured approach (structured in terms of content as well as timing) for this evaluation, i.e., a description of a methodology to identify images and ambitions among the stakeholders as regards sustainable agriculture.• Strengthening the network linking the dialogue partners. <i>End products to be delivered:</i>   • Groot, A., M. van de Kerkhof, M. Borgstein & L. Bos. 2007. Multi-stakeholder dialogues to monitor developments in sustainable agriculture. (In Dutch) WOT Report (in prep.)• Kerkhof, M. van de, A. Groot, L. Bos & M. Borgstein. 2007. Moving beyond the numbers: the usefulness of a participatory approach to evaluate Dutch agricultural policy. To be submitted to e.g. the Journal of Landscape and Urban Planning; Evaluation; Evaluation and Program Planning, or another journal.• Borgstein, M., L. Leneman, A. Groot & M. van de Kerkhof. 2007. Monitoring the transition to sustainable agriculture: dialogues with stakeholders. (In Dutch) WOT Report. (In prep.)• Reports on meetings with stakeholders.

Benefits of the Water Framework Directive for Lakes in Friesland

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20779 Benefits of the Water Framework Directive for Lakes in Friesland
<i>Knowledge requirements:</i> Knowledge-related question: The Quick Scan study on the EU's Water Framework Directive (WFD) published by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) outlines some possible strategies to use the WFD to achieve more comprehensive objectives in the Netherlands, such as 'meeting all targets for the Birds and Habitat Directives in 2015', 'trying to develop the Netherlands as a water-rich country with clean lakes' and 'combining the redevelopment of water courses with developments relating to National Landscapes.' Whereas the costs of these strategies have been estimated, nothing is known about the benefits.
<i>Research objective:</i> The project aims to estimate the benefits of achieving WFD targets and implementing WFD measures in the lakes in the Dutch province of Friesland, on the basis of water-related interests and in collaboration with local stakeholders. The objective is twofold: (1) developing a method that can be applied in a wider context, and (2) assessing the benefits. The Friesland lakes area has been chosen as a case study.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The proposed products are two workshops, to be held in the province of Friesland, and a final report. The workshops are intended to discuss the method of social cost-benefit analysis with WFD stakeholders in Friesland and to use their knowledge to get a more accurate idea of the benefits. The concise report will discuss the method and its assumptions. The report will use the format of the Infrastructure Effects Survey (OEI), which includes both physical effects and amounts in euros. The first workshop was held on 14 December 2006. The second will be held on 15 February 2007. Afterwards, the report will be completed.

WUM (Working Party for Uniform Manure Data)

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 30633 and 4436625000 WUM (Working Party for Uniform Manure Data)
<i>Knowledge requirements:</i> Data on manure and minerals in manure from the BIN (farm information database), which the WUM working party can use to calculate manure and minerals excretions.
<i>Research objective:</i> The WUM aims to establish and apply a methodology to calculate annual excretions of nitrogen, phosphate and potassium per animal for the purpose of manure legislation. Each year, the working party evaluates how the system can be improved and what data are needed to do so. To this end, LEI (Agricultural Economics Research Institute) and ASG (Animal Sciences Group) at Wageningen University & Research Centre annually supply BIN data to Statistics Netherlands (CBS) to allow them to calculate the excretions.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Luesink, H.H. (2006) Dutch livestock is using minerals more efficiently. (In Dutch) The Hague, LEI, In: Agrimonitor Vol. 12 No 1 Bruggen C. van (2006) Animal manure and minerals 2004. (In Dutch) Voorburg, CBS www.cbs.nl The early months of 2006 were used to work on the 2004 excretion data. Working party meetings and calculations that should make the 2005 excretion data available in 2007 are due to start in September 2006.

MAM/MAMBO (Manure and Ammonia Model)

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 30808 MAM/MAMBO (Manure and Ammonia Model)
<i>Knowledge requirements:</i> The Manure and Ammonia Model (MAM) plays an important role in ex-ante and ex-post evaluations of the Dutch manure policy. As a result, various parties are in need of information on the principles, mode of operation and quality of the model and the data it uses.
<i>Research objective:</i> The project aims to provide background documentation of the revised version of the Manure and Ammonia Model.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The project is part of a larger project, intended to construct MAMBO (Agricultural Mineral Flows Model for Policy Support). The completion of the model has been delayed for a variety of reasons (staff turnover, underestimation of the complexity of the model, focus shifts from new modelling methods for the manure market to ensuring consistency with the old MAM model). As a consequence, the documentation has not been completed either. However, various parts of the documentation have been designed and developed. These concern: – the overall model specification;– the first draft of a Help file;– a description of the generic procedures to be used in MAMBO;– parts of the technical manual (user manual, technical specification of rules in various modules and a description of the data management). These parts will be completed in the first half of 2007 (partly to meet the requirements of the quality assurance drive on data and models). The project team has also contributed a chapter to a book (in English) on ammonia emissions, which is to appear in 2007. The chapter describes the methodology for calculating ammonia emissions (external publication: Luesink and Kruseman (2007) Emission inventories: in D.A.J. Starmans & K.W. van der Hoek, Ammonia – the case of the Netherlands, to be published).

Review of Ammonia Data

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 30891 Review of Ammonia Data
<i>Knowledge requirements:</i> The Dutch Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment (VROM) wishes to know to what extent ammonia emissions have changed as a result of new scientific insights into certain parameters and/or changes in methodology.
<i>Research objective:</i> The project aims to recalculate and supply national ammonia emission data for the year 1998. It will provide a rough estimate of these national ammonia emissions, based on present-day knowledge about nitrogen and ammonia emissions and the situation for 1998.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Hoogeveen, M., H. Luesink & M. van Schijndel. Working title: 'Recalculating the 1998 ammonia emissions' (In Dutch) LEI, MNP, WOT N&M – Working Document.

Farm-level Nutrient Surpluses

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 30930 Farm-level Nutrient Surpluses
<i>Knowledge requirements:</i> The Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) wants information on developments in nitrogen and phosphate surpluses at arable and dairy farms over the 1986 – 2005 period and developments in the use of fertiliser and manure to supply nitrogen and phosphate. It also requires cumulative distributions of the use of manure per hectare on arable and dairy farms for the years 2002, 2004 and 2005.
<i>Research objective:</i> MNP will use the results in its 2007 Environmental Balance report.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Since MNP will decide which figures will be included in the Environmental Balance report and where, no specification of products can as yet be given.

Kennis Online ('Online Knowledge'; website, newsletter / e-newsletter, infrastructure, helpdesk)

Abstract
<i>Project number + title</i> Kennis Online ('Online Knowledge'; website, newsletter / e-newsletter, infrastructure, helpdesk)
<i>Knowledge requirements:</i> Communication and knowledge transfer are major concerns in the policy-supporting research commissioned from Wageningen University and Research Centre by the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality. Communication involves three main aspects: providing information, consultancy and interaction. The Kennis Online (Online Knowledge) service aims to provide all three aspects: d. Providing information: the internet site www.kennisonline.wur.nl (offering programme and project information), the Kennisonline magazine and the e-newsletters keep policy-makers at the Dutch Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality continuously informed about the research programmes. e. Consultation: a helpdesk is provided with the website, which can be used by all policymakers at the Ministry – including those not directly involved in the research programmes – at any time to ask questions. Simple questions can be answered quickly, more complex ones will take more time. f. Interaction: the Internet site, the newsletter and the helpdesk allow policy-makers at the Ministry to easily contact researchers at Wageningen UR. Article 14 of the DLO-LNV grant conditions states that results of research funded by the Ministry have to be accessible to the public, unless the Minister decides they are to be kept temporarily or permanently secret. The www.kennisonline.wur.nl website is an instrument to facilitate public access to research and its results.
<i>Research objective:</i> The aim of the project is to provide access to the information from the research programmes Wageningen UR is carrying out for the Dutch Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality, and to stimulate the use of this information.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i>   ▪ A website with up-to-date information on all clusters, cluster themes and descriptions of projects being implemented at the Policy-Supporting Research (BO), Statutory Research tasks for Nature and the Environment (WOT) and Knowledge Base (KB) units.▪ 12 issues of the magazine.▪ 20 e-newsletters. 240 knowledge questions received by the helpdesk, about 80% of which were answered.

WOT-onderzoek

Verschenen documenten in de reeks Werkdocumenten van de Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu – vanaf mei 2005

Werkdocumenten zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, te Wageningen.

T 0317 – 47 78 44; F 0317 – 41 90 00; E info.wnm@wur.nl

De werkdocumenten zijn ook te downloaden via de WOT-website www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

2005

- 1 *Eimers, J.W.* (Samenstelling). Projectverslagen 2004.
- 2 *Hinssen, P.J.W.* Strategisch Plan van de Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, 2005 – 2009.
- 3 *Sollart, K.M.* Recreatie: Kennis en datavoorziening voor MNP-producten. Discussienotitie.
- 4 *Jansen, M.J.W.* ASSA: Algorithms for Stochastic Sensitivity Analysis. Manual for version 1.0.
- 5 *Goossen, C.M. & S. de Vries.* Beschrijving recreatie-indicatoren voor de Monitoring en Evaluatie Agenda Vitaal Platteland (ME AVP)
- 6 *Mol-Dijkstra, J.P.* Ontwikkeling en beheer van SMART2-SUMO. Ontwikkelings- en beheersplan en versiebeheerprotocol.
- 7 *Oenema, O.* How to manage changes in rural areas in desired directions?
- 8 *Dijkstra, H.* Monitoring en Evaluatie Agenda Vitaal Platteland; inventarisatie aanbod monitoringsystemen.
- 9 *Ottens, H.F.L. & H.J.A.M. Staats.* BelevingsGIS (versie2). Auditverslag.
- 10 *Straalen, F.M. van.* Lijnvormige beplanting Groene Woud. Een studie naar het verdwijnen van lanen en perceelsrandbegroeiing in de Meierij.
- 11 *Programma Commissie Natuur.* Onderbouwend Onderzoek voor de Natuurplanbureau-functie van het MNP; Thema's en onderzoeksvragen 2006.
- 12 *Velthof, G.L. (samenstelling).* Commissie van Deskundigen Meststoffenwet. Taken en werkwijze.
- 13 *Sanders, M.E. & G.W. Lammers.* Lokaliseren kansen en knelpunten van de Ecologische Hoofdstructuur – met informatie van de terreinbeheerders.
- 14 *Verdonschot, P.F.M., C.H.M. Evers, R.C. Nijboer & K. Didderen.* Graadmeters aquatische natuur. Fase 1: Vergelijking van de graadmeter Natuurwaarde met de Natuurdoeltypen en KRW-maatlatten
- 15 *Hinssen, P.J.W.* Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. Werkplan 2006
- 16 *Melman, Th.C.P., R.G. Groeneveld, R.A.M. Schrijver & H.P.J. Huisjes* Ontwikkeling economisch-ecologisch optimaliseringsmodel natuurbeheer in combinatie met agrarische bedrijfsvoering. Studie in het licht van LNV-beleidsombuiging "van verwerving naar beheer"
- 17 *Vreke, J., R.I. van Dam & F.J.P. van den Bosch.* De plaats van natuur in beleidsprocessen. Casus: Besluitvormingsproces POL-aanvulling Bedrijventerrein Zuid-Limburg
- 18 *Gerritsen, A.L., J. Kruit & W. Kuindersma.* Ontwikkelen met kwaliteit. Een verkenning van evaluatiecriteria
- 19 *Bont, C.J.A. de, M. Boekhoff, W.A. Rienks, A. Smit & A.E.G. Tonneijck.* Impact van verschillende wereldbeelden op de landbouw in Nederland. Achtergronddocument bij 'Verkenning Duurzame Landbouw'

20 *Niet verschenen*

2006

- 21 *Rienks, W.A., I. Terluin & P.H. Vereijken.* Towards sustainable agriculture and rural areas in Europe. An assessment of four EU regions
- 22 *Knegt, B. de, H.W.B. Bredenoord, J. Wiertz & M.E. Sanders.* Monitoringsgegevens voor het natuurbeheer anno 2005. Ecologische effectiviteit regelingen natuurbeheer: Achtergrondrapport 1
- 23 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-001 – Monitor- en Evaluatiesysteem Agenda Vitaal Platteland
- 24 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek Natuurplanbureaufunctie
- 25 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-385 - Milieuplanbureaufunctie
- 26 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-394 – Natuurplanbureaufunctie
- 27 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04 - Kennisbasis
- 28 *Verboom, J., R. Pouwels, J. Wiertz & M. Vonk.* Strategisch Plan LARCH. Van strategische visie naar plan van aanpak
- 29 *Velthof, G.L. en J.J.M. van Grinsven (eds.)* Inzet van modellen voor evaluatie van de meststoffenwet. Advies van de CDM-werkgroep Harmonisatie modellen
- 30 *Hinssen, M.A.G., R. van Oostenbrugge & K.M. Sollart.* Draaiboek Natuurbalans. Herziene versie
- 31 *Swaay, C.A.M. van, V. Mensing & M.F. Wallis de Vries.* Hotspots dagvlinder biodiversiteit
- 32 *Goossen, C.M. & F. Langers.* Recreatie en groen in en om de stad. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2006
- 33 *Turnhout, Chr. Van, W.-B. Loos, R.P.B. Foppen & M.J.S.M. Reijnen.* Hotspots van biodiversiteit in Nederland op basis van broedvogelgegevens
- 34 *Didderen, K en P.F.M. Verdonschot.* Graadmeter Natuurwaarde aquatisch. Typen, indicatoren en monitoring van regionale wateren
- 35 *Wamelink, G.W.W., G.J Reinds, J.P. Mol-Dijkstra, J. Kros, H.J. Wieggers.* Verbeteringen voor de Natuurplanner
- 36 *Groeneveld, R.A. & R.A.M. Schrijver.* FIONA 1.0; Technical description
- 37 *Luesink, H.H., M.J.C. de Bode, P.W.G. Groot Koerkamp, H. Klinker, H.A.C. Verkerk & O.Oenema.* Protocol voor monitoring landelijke mestmarkt onder een stelsel van gebruiksnormen
- 38 *Bakker-Verdurmen, M.R.L., J.W. Eimers, M.A.G. Hinssen-Haanen, T.J. van der Zwaag-van Hoorn.* Handboek secretariaat WOT Natuur & Milieu
- 39 *Pleijte, M. & M.A.H.J. van Bavel.* Europees en gebiedsgericht beleid: natuur tussen hamer en aambeeld? Een verkennend onderzoek naar de relatie tussen Europees en gebiedsgericht beleid
- 40 *Kramer, H., G.W. Hazeu & J. Clement.* Basiskaart Natuur 2004; vervaardiging van een landsdekkend basisbestand terrestrische natuur in Nederland
- 41 *Koomen, A.J.M., W. Nieuwenhuizen, J. Roos-Klein Lankhorst, D.J. Brus & P.F.G. Vereijken.* Monitoring landschap; gebruik van steekproeven en landsdekkende bestanden
- 42 *Selnes, T.A., M.A.H.J. van Bavel & T. van Rheenen.* Governance of biodiversity
- 43 *Vries, S. de. (2007)* Veranderende landschappen en hun beleving
- 44 *Broekmeijer, M.E.A. & F.H. Kistenkas.* Bouwen en natuur: Europese natuurwaarden op het ruimtelijk ordeningsspoor. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2006
- 45 *Sollart, K.M. & F.J.P. van den Bosch.* De provincies aan het werk; Praktijkervaringen van provincies met natuur- en landschapsbeleid in de periode 1990-2005. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2006

- 46 *Sollart, K.M. & R. de Niet met bijdragen van M.M.M. Overbeek.* Natuur en mens. Achtergronddocument bij de Natuurbalans 2006

2007

- 47 *Ten Berge, H.F.M., A.M. van Dam, B.H. Janssen & G.L. Velthof.* Mestbeleid en bodemvruchtbaarheid in de Duin- en Bollenstreek; Advies van de CDM-werkgroep Mestbeleid en Bodemvruchtbaarheid in de Duin- en Bollenstreek
- 48 *Kruit, J. & I.E. Salverda.* Spiegeltje, spiegeltje aan de muur, valt er iets te leren van een andere plannings-cultuur?
- 49 *Rijk, P.J., E.J. Bos & E.S. van Leeuwen.* Nieuwe activiteiten in het landelijk gebied. Een verkennende studie naar natuur en landschap als vestigingsfactor
- 50 *Ligthart, S.S.H.* Natuurbeleid met kwaliteit. Het Milieu- en Natuurplanbureau en natuurbeleidsevaluatie in de periode 1998-2006
- 51 *Kennismarkt 22 maart 2007; van onderbouwend onderzoek Wageningen UR naar producten MNP in 27 posters*
- 52 *Kuindersma, W., R.I. van Dam & J. Vreke.* Sturen op niveau. Perversies tussen nationaal natuurbeleid en besluitvorming op gebiedsniveau.
- 53 *Melman, Th.C.P. (ed).* Indicatoren voor Convention on Biodiversity 2010.
- 54 *Broekmeyer, M.E.A. & E.P.A.G. Schouwenberg & M.E. Sanders & R. Pouwels.* Synergie EHS en Natura 2000-gebieden. Wat stuurt het beheer?
- 55 *Bosch, F.J.P. van den.* Draagvlak voor het Natura 2000 gebiedenbeleid. Onder relevante betrokkenen op regionaal niveau
- 56 *Jong, J.J. & M.N. van Wijk, I.M. Bouwma.* Beheerskosten van Natura 2000 gebieden
- 57 *Pouwels, R. & M.J.S.M. Reijnen & M. van Adrichem & H. Kuipers.* Ruimtelijke Condities voor VHR-soorten
- 58 *Bouwma, I.M.* Quickscan Natura 2000 en Programma Beheer.
- 59 *Schouwenberg, E.P.A.G.* Huidige en toekomstige stikstofbelasting op Natura 2000 gebieden
- 60
- 61 *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-001 – ME-AVP
- 62 *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek
- 63 *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-003 – Advisering Natuur & Milieu
- 64 *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-385 – Milieuplanbureaufunctie
- 65 *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-394 – Natuurplanbureaufunctie